

ANMELDELSER

FRANZ V. JESSEN: *Mit Livs Egne, Hændelser, Mennesker*. Første Del: 1870-1902. Kbh. 1943. (VIII + 424 S.). (H. Hagerups Forlag).

Der har i dette Tidsskrift jævnlig været anket over, at den indre Lødighed i de senere Aars danske Memoirelitteratur staar i omvendt Forhold til den overvældende Produktivitet, som dette Felt kan opvise. Kun alt for ofte har man Lejlighed til at fastslaa, at det skorter de flittige Memoireforfattere paa tilstrækkelig Selvkritik, at deres Maalestok for Forskellen mellem det historisk betydningsfulde og det blot subjektivt interessante ikke holder Stik, at deres Sans for et Tidsbilledes Kolorit er svagt udviklet, at Karakteristiken af de omtalte Personligheder hverken er skarp eller træffende, og at Formen – som oftest en godmodig Smaapludren om løst og fast – lader særdeles meget tilbage at ønske. Der er da dobbelt Grund til at glæde sig over, at man i Franz v. Jessens ovennævnte Bog igen har faaet et Værk, der er præget af de bedste Traditioner fra Memoirekunstens store Dage.

De nu foreliggende Memoirer fremtræder vel ikke helt med det ubekendtes Præg, idet en Del Afsnit tidligere har været benyttet af Forfatteren dels i Artikler i Pressen, dels i hans Erindringsbøger „*Egne jeg saa*“ (1906), „*Be-givenheder jeg oplevede*“ (1907) og „*Mennesker jeg mødte*“ (1908), men de er her suppleret med meget nyt Stof og sat ind i en anden Ramme. Med fast Haand er de forskelligartede Traade tvundet sammen til en Enhed, og skønt Bogen er af anseeligt Omfang (over 400 store Sider og endda blot tænkt som første Led af en planlagt Trilogi), læses Fremstillingen med usvækket Interesse fra først til sidst, ja enkelte Kapitler næsten med aandeløs Spænding.

Dette skyldes i første Række det værdifulde og stærkt afvekslende Indhold i Forbindelse med det Talent, hvormed Bogen er disponeret og gennemført. Ikke for intet mærker man, at det er en øvet og kyndig Journalist, der her fører Pennen, en Mand, der af mangeaarig Erfaring forstaar den Kunst at vække og fastholde et Publikums Interesse. Skønt Fremstillingen undertiden er vel bred og – navnlig i de indledende Kapitler – medtager lovlig mange Enkeltheder, der ikke synes aldeles nødvendige, er der dog bestandig gennem Stofudvalg og Tilrettelægning sørget for, at Læserens Opmærksomhed holdes vaagen. Let og naturligt glider Fremstillingens Strøm fremad, og over Optagethed af Emnet lægger Læseren knapt nok Mærke

til den elegante Stofbehandling og raffinerede Kunnen, der betinger den behagelige Fart. Kun studser man over, at en i sine Virkemidler saa sikker Skribent ikke har kunnet modstaa Fristelsen til at anvende Kapiteloverskrifter, der har en lille Bismag af „Sensation“. Anmelderen kan ikke helt væрге sig mod den Fornemmelse, at en lidt strengere saglig Formulering af saadanne Overskrifter vilde have været mere i Overensstemmelse med Værkets øvrige fornemme Præg.

Det Tidsrum, Memoirerne spænder over, dækker Aarene 1870–1902, men i Indledningskapitlerne om Forfatterens fædrene og mødrene Afstamning føres Læseren meget længere tilbage og stifter Bekendtskab med det Milieu, hvori fremtrædende Kulturslægter levede og færdedes i Frederik VI's og Christian VIII's Tid. Fængslende og med stor Pietet er Barndomshjemmet i Horsens skildret, og det er velgørende ogsaa for andre at stille sig for Øje de Idealer, der var de bærende i et datidigt Officershjem, og de Former, hvorunder Livet blev levet. Som Udvalget af de Træk, som Forfatteren ønsker at medtage i en saadan tilbageskuende Skildring, nødvendigvis maa have en ret stærk subjektiv Karakter – netop heri maa bl. a. Charmen ved denne Litteraturgren søges –, saaledes kan ogsaa Læseren af højst individuelle Grunde føle sig mere eller mindre tiltrukket af de enkelte Partier. Anmelderen finder saaledes for sin Del, at Kapitlet (S. 116 ff.) „Den store Kærlighed“ om Forfatterens Kærlighed til en lille Pony Flora paa sin Vis er et af Bogens allerbedste Afsnit, fortryllende ved sin Blanding af Humor og fin Følsomhed.

Mere almen Betydning har dog Behandlingen af Forfatterens Skoleophold paa Herlufsholm og i Ribe. Medens Skildringen af Aarene i Ribe er præget af indtrængende Forstaaelse for Skønheden i den gamle Domkirkeby og i det ejendommelige Landskab, der omgiver den, bærer Afsnittet om Herlufsholm et mærkeligt dystert Præg. Forfatteren har følt sig alt andet end veltilpas som Alumne her, han øver en streng Kritik af mangt og meget i Læreres og Disciples Forhold, og han bedyrer, at han ikke med blide Følelser mindes dette Afsnit af sit Liv, tilbragt i „Drenge-Raahed“ og blandt „pædagogiske Særlinge“. Det er maaske næppe sandsynligt, at Franz v. Jessen vil faa Tilslutning til sine Udtalelser fra alle datidige Herlovianere, men jeg skulde tro, at det barske Billede, han opruller, baade i Almindelighed indeholder adskilligt, der er vel værd at overveje, naar Kostskolelivet ofte prises som det eneste saliggørende, og specielt kan virke som et gavnligt Korrektiv til alt for rosenrøde Skildringer af det datidige Herlufsholm. Midt ind imellem alle sine bitre Minder lykkes det Franz v. Jessen at tegne et smukt Portræt af en Skolekammerat og Ven gennem de mange Aar, Arkivmanden FRITZ JÜRGENSEN WEST († 1930), der med sin fine og tunge Natur led usigeligt under det herlovianske Jernregimente. Naar Forfatteren tilsidst i dette Afsnit skildrer sine timelange Vandringer sammen med Ungdomsvennen i Herlufsholms skovrige Omgivelser, fortabt i Glæden over Naturens Skønhed og over det inderlige Aandsfællesskab, der forenede dem, saa kommer han derved – næsten mod sin Vilje – til at aflægge et Vidnesbyrd om, hvad det trods

alt har betydet for ham at være vokset op i Skyggen af Herluf Trolles og Birgitte Gjoes gamle Stiftelse.

Det er ikke Hensigten med disse Linier at give en detailleret Gennemgang af alle Afsnit i den store, ogsaa ved sit fornemme Udstyr tiltrækkende, Bog. Det maa være tilstrækkeligt at fremhæve, at ikke mindre end Afsnittene om Barndommen og den tidlige Ungdom rummer Fremstillingen af den senere Ungdoms Aar og af den første Manddoms Udvikling og Kampe højst interessante Ting. Snart faar man værdifulde Bidrag til Forstaaelse af moderne dansk Presses Historie, snart tegnes der livfulde og markante Rids af bekendte Personligheder i Ind- og Udland, snart følger man Forfatteren paa Langfart til fjerne Lande, til Thessalien og Vestindien, snart ledsager man ham ved Løsningen af betydningsfulde politiske og journalistiske Opgaver. Frem for alt har den sønderjydske Sag ligget ham varmt paa Sinde, og til Belysning af hans store Indsats for dette og andre patriotiske Formaal indeholder hans Memoirer fyldige Bidrag.

Undertiden kunde man maaske nok ønske en lidt mere dybtgaaende psykologisk Indtrængen i de Personligheder, der omtales, ligesom en kraftigere Farvegivning over de Billeder, han tegner af Lande og Stæder. Hans Skildringer virker ofte som dæmpede Pastelmalerier, yndefulde og elegante, men lidt blege i Farven. Dog maa det indrømmes, at Franz v. Jessen besidder en betydelig Evne til at gengive den forskelligartede Atmosfære i Byer som Wilhelm II's Berlin, Franz Josephs Wien og Leo XIII's Rom. Ikke mindst Erindringsbillederne fra den evige Stad, samlede om den monumentale gamle Paveskikkelse, er mesterligt udført og af ikke ringe plastisk Virkning.

Naar det ovenfor blev fremhævet, at det er Indholdet, der i første Række betinger disse Memoirers betydelige Værdi, saa maa dog derover ikke glemmes den store Tiltrækning, som de udøver ved den Sprogdragt, de er iført. Franz v. Jessen har fra tidlig Ungdom set det som en af sine vigtigste Opgaver at staa som en Ridder for det danske Sprog, og i en Tidsalder, der sætter en Ære i at lade haant om Formen, og hvori ikke mindst Pressen tillader sig en bevidst Forfladigelse af al Stil, har han tappert holdt Fanen højt. Fra første til sidste Blad bærer da ogsaa hans Memoirer Vidne om, at de ikke blot skyldes en Mand af Aand og Kultur, men ogsaa en Forfatter, hvis Pen lydigt følger sig efter hans Bud. Naturlig stilistisk Begavelse, dyb Kærlighed til Modersmaalet og streng Skoling i gallisk Klarhed har gjort ham til den sikre og formfulde Prosaist, han er, og naar han et Sted om en anden Mand af sit Fag fremhæver som dennes Adelsmærke, at han aldrig tabte sin Ungdoms Kærlighed til den „Tankens Fasthed, Opbygningens Klarhed, Stilens Smidighed“ (S. 213), han havde tilegnet sig under fransk Paavirkning, saa kan disse Ord ogsaa gælde Forfatteren selv. Som hans øvrige Virke har ogsaa hans Forfattergerning været betinget af en frugtbar Vekselvirkning mellem hjemligt og fremmed. Muldgroet dansk, og dog Verdensborger i den europæiske Kultur – det er Franz v. Jessens Signatur.

BJØRN KORNERUP.

Svundne Tider. Udgivet af CARL DUMREICHER, H. G. OLRİK og H. TOPSØE-JENSEN. II-III. Kbh. 1943. (H. Hagerup).

Den nye Samling Memoirer, hvoraf Udgivelse under Titlen „Svundne Tider“ er paabegyndt af tre af vore kyndigste Personalhistorikere, er allerede blevet gjort til Genstand for Omtale her i Tidsskriftet (11. IV, 70). Det nu udkomne 2. Bind, der bringer den afsluttende Fortsættelse af Lægen A. G. DRACHMANN'S Erindringer, ligger væsentlig paa Linie med 1. Bind og afrunder Helhedsbilledet af disse Memoirer som et Arbejde, der i stilistisk Henseende kan lade noget tilbage at ønske, men hvori Indholdet – uden just at frembyde epokegørende Ting – dog rummer adskilligt til Belysning af Tidsforholdene. Ogsaa 2. Bind har sin største Værdi ved de Bidrag, det indeholder af kulturhistorisk Art, men desuden fængsles man af Forfatterens interessante Forsøg (S. 123 f.) paa en Selvanalyse af sin intelligente og ejendommelige Personlighed.

Den til Memoirerne knyttede Kommentar er som i 1. Bind særdeles grundig og omhyggelig. Snarere maa den kaldes for indgaaende, idet det utvivlsomt vilde være tilstrækkeligt at fastslaa Identiteten af talrige af de i Teksten i Forbigaaende nævnte Personer af temmelig underordnet Betydning, om hvem det næppe er paakrævet, at meddele saa detaljerede Oplysninger som sket her. – Under Omtalen af Adressen 1835 til Frederik VI om Trykkefrihedens rette Brug og af de berømte Ord „Vi alene vide“ (S. 148) savner man Henvisning til Dr. Hans Jensens Artikel herom i Historisk Tidsskrift 10. R. IV, 261 ff. – I al Almindelighed kan det bemærkes, at det lidet hensigtsmæssige lille Format, der er valgt til denne Serie, virker særlig uheldigt i dette Bind, der i Teksten indeholder lange Stykker, sat med en meget fin Skrift, som er anstrengende for Øjnene.

Kort efter Fremkomsten af A. G. Drachmann's Memoirer er endvidere udgivet et 3. Bind indeholdende den ansete Højesteretsdommer GOTTLIEB ANDREAS JENSEN'S Barndoms- og Ungdomserindringer. Disse Memoirer maa i udpræget Grad opfattes som „Familiehistorie“, skrevet til Oplysning for Børn og Børnebørn, og det er i Virkeligheden noget tvivlsomt, om de egner sig til Forelæggelse for en større Læserkreds, fra regnet de specielle Afsnit om Provenslivet i Aarhus og Viborg ca. 1840-60, som allerede har været offentliggjort andetsteds. Som Forfatteren selv meget beskedent bemærker (S. 206 f.), har han paa sine gamle Dage skrevet løs for sin egen Fornøjelses Skyld, alt som Minderne meldte sig. Han optræder derfor ikke med litterære Aspirationer. Det kan da heller ikke nægtes, at Memoirerne nærmest er affattet i en Slags privat Brevstil med mange Gentagelser og mindre gennemtænkte Udtryk. Mere betænkeligt – set fra Synspunktet Offentliggørelse – er det, at alt for store Dele af Bogen blot har personlig Interesse for den paa-gældende Slægt, og at der ved de mangfoldige mere bekendte Personligheder, som nævnes, ikke gives ret meget til Karakteristik, ja knapt nok positive Oplysninger af Værdi. Disse Mangler udelukker dog ikke, at man læser i hvert

Tilfælde visse Afsnit med Behag og faar et tiltalende Billede af den hyggelige Fortæller som en kultiveret, solid Personlighed med ikke ringe bon sens. – Ogsaa dette Bind er udstyret med en fortrinlig Kommentar. Det havde dog været ønskeligt her som andetsteds, om hver Udgivers Andel i Arbejdet var præciseret nøjere.

Efter at der nu er udkommet tre Bind af denne Serie, kan man danne sig et temmelig klart Billede af dens Fortrin og Svagheder. De tre Udgiveres Initiativ og Energi ved Grundlæggelsen af denne Serie kan ikke andet end anerkendes, og ved deres kyndige og omhyggelige Tilrettelæggelse af Tekst og Kommentar har de ydet et smukt Arbejde. Det Memoirestof, de har fremskaffet, er ogsaa delvis af Værdi, men der kan maaske være nogen Grund til at nære Frygt for, om det vil lykkes dem at tilvejebringe Stof af tilstrækkelig Lødighed, hvis denne Serie skal fortsættes med adskillige Bind. I hvert Tilfælde vil paa dette Omraade en noget strengere Kritik fra Udgivernes Side være formaalstjenlig.

BJØRN KORNERUP.

ALBERT FABRITIUS: *Det kongelige Biblioteks Embedsmænd og Funktionærer 1653-1943*. Udgivet af *Det kongelige Bibliotek i Anledning af 150-Aarsdagen for dets Aabning for Offentligheden 15. November 1943*. Kbh. 1943. 8vo. 216 S. (Munksgaard).

Som det fremgaar af Titelen, fejrede Det kgl. Bibliotek 15. November 1943 sit 150-Aarsjubelæum som offentligt Bibliotek ved Udgivelsen af ovennævnte Personalefortegnelse. Ved Opstilling af en saadan Embedsetat, der spænder over en længere Periode, volder det gerne Vanskelighed, at der i Tidens Løb bruges dels forskellig Betegnelse for ensartede Charger, dels samme Betegnelse for forskellige Charger, og endelig, at man ved Omnoring har faaet oprettet Tjenestemandstillinger, der i Virkeligheden har udviklet sig af løserne tilknyttede Kategorier, som ved Opstillingen maa komme bagefter Tjenestemand-Grupperne. De tilsyneladende Brud paa den naturlige Rækkefølge, som dette afstedkommer, raader denne Bogs Forfatter imidlertid Bod paa, dels i sin instruktive Indledning, som giver en samlet Oversigt over de skiftende Tidens Personalepolitik, dels i de korte Redegørelser foran hver Gruppe, der opridses den paagældende Charges Historie. Indledningen manifesterer især, hvilken enorm Ekspansion der har præget H. O. LANGES 23-aarige Regeringstid ogsaa paa det personalemassige Omraade, og det fremgaar af Bogen, at Lange, takket være sin sjældne Evne til at interessere Bevillingsmyndighederne for Institutionen, ved sin Afgang 1924 raadede over en Etat, der var fire Gange saa stor som ved hans Tiltræden 1901. Indledningen afsluttes med statistiske Oversigter over Antallet af Personer, der er optaget i Bogen, og deres Fordeling efter Charger, efter Køn og efter Perioder. Kuriøst nok har der i de 290 Aar fra Bibliotekets Grund-

læggelse i 1653 til 1943 været ansat netop 290 Personer (Bibliotekschefer inklusive), deraf 48 Kvinder; den første Kvinde naaede inden for Murene 1907.

De enkelte Biografier er meget overskueligt opstillet, inddelt i genealogisk Hoved, Oplysninger om Uddannelse, Karriere inden for Institutionen, anden Virksomhed, Titler og Ordener, Forfattervirksomhed vedrørende Biblioteket, Litteratur om den paagældende og Stamtavler over hans Slægt. Ofte faar man Lejlighed til at beundre den trænedede Genealog, der ikke har skyet nogen Anstrengelse for at opspore de nødvendige Data selv langt ude i Periferien.

Det interessante for Personalhistorikere ved denne Bog er, at man deri ikke blot finder alle nødvendige Oplysninger om de Folk, hvis Livsgerning er faldet inden for Biblioteket (f. Eks. Werlauff, der gjorde Tjeneste i ca. 70 Aar), men ogsaa bliver gjort opmærksom paa en lang Række Mænd, som paa forskellig Maade har været knyttet til Institutionen, men hvis Navne ellers er kendt i andre Forbindelser. At de Mænd, der (1780-1843) har beklædt Stillingen som Bibliotekschef, er berømte paa andre Omraader, siger sig selv; det var en Topfigur-Stilling, der besattes med Ministre, Gehejmeraadere etc., der iforvejen var belæsset med repræsentative Hverv. Series er: JOACHIM GODSKE MOLTKE, CAY REVENTLOW, A. P. BERNSTORFF, Hertugen af Augustenborg, OVE MALLING, A. W. HAUCH, J. S. MØSTING. Blandt Overbibliotekarerne træffer vi PEDER SCHUMACHER, ANDREAS HOJER, HANS GRAM, blandt Sekretærene LAURIDS ENGELSTOFT, B. G. NIEBUHR, J. M. THIELE, blandt Amanuenserne JAC. RIISE, CHR. K. F. MOLBECH, blandt Assistenterne CARL BROSBØLL, FREDRIK BARFOD, ERNST V. D. RECKE, VERNER DAHLERUP, og endelig blandt de løse Medhjælpere JAC. LANGEBEK, J. C. SCHÖNHEYDER, J. C. BERG, BØRGE THORLACIUS, S. B. HERSLEB, S. BINDESBØLL, P. V. JACOBSEN.

Vender vi os til Nutiden, ser vi, at ikke mindre end 14 nulevende Universitetsprofessorer (deraf 1 emeritus og 1 i U. S. A.) har haft Ansættelse ved Biblioteket. Af andre nulevende bemærker man 2 Rektorer, 1 Ordbogs-Chefredaktør, 1 Museumsdirektør, 1 Teaterdirektør, 1 Teatercensor, 1 Gesandt, og paa Damesiden 1 Borgmesterinde, 1 Provstinde og 3 Pastorinder. Man kan altsaa med en Variant af et gammelt Mundheld sige, at Biblioteksvejen kan føre til alt, naar man blot forlader den itide.

R. PAULLI.

ALBERT FABRITIUS og HARALD HATT: *Haandbog i Slægtsforskning*. Kbh. 1943. 374 Sider. Kr. 18,50. (J. H. Schultz Forlag).

Bibliotekar ved det kongelige Bibliotek, mag. art. ALBERT FABRITIUS og Landsarkivar, cand. mag. HARALD HATT i Odense har udsendt et Værk, som er af allerstørste Interesse for enhver, der beskæftiger sig med dansk Genealogi og Personalhistorie, den længe savnede Haandbog i Slægtsforskning. Bogens Genesis er velkendt: den er en helt igennem fornyet og stærkt

forøget Udgave af Overretssagfører PAUL HENNINGS: Slægtsforskning, som efter hans Død besørgedes udgivet af de to Forfattere til nærværende Værk, men de foretagne Ændringer i dette er saa gennemgribende, at det, som det ogsaa fremgaar af Forordet, i Virkeligheden maa siges at dreje sig om en helt ny Bog. Pietetsfuldt har man dog ladet Hennings Navn blive staaende i Undertitlen, og ogsaa i Bogens Tekst hædres Mindet om hans Virke til Gavn for dansk Slægtsforskning paa smukkeste Maade.

„Haandbog i Slægtsforskning“ er, for at bruge et gammeldags, men i dette Tilfælde højst rammende Udtryk, i alleregentligste Forstand en Ledetraad igennem Emnet, og den, der med Eftertanke læser Værket igennem fra først til sidst, vil, naar han er færdig, have faaet et virkeligt Indblik i, hvad det hele drejer sig om. Bogens Plan er Overretssagfører Hennings oprindelige: der indledes med en Række teoretiske Afsnit, om Slægtsvidenskabens Begreb og Grundformer, dens Opgaver og Kilder, om Slægtskabet og dets Beregning o. s. v. Ikke mindst paa dette Punkt er der gjort en vægtig og højst selvstændig Indsats; der gives her en klar og koncis Fremstilling af de teoretiske Problemer vedrørende Slægtsforskningen, og det sker med streng Systematik og paa virkeligt videnskabeligt Grundlag.

Af betydelig Interesse er Bogens Afsnit om Ahnetavlen. Det vil sikkert være kendt, at Magister Fabritius har benyttet enhver given Lejlighed til at understrege Betydningen af, at dansk Slægtsforskning i langt højere Grad end hidtil kommer ind paa at gøre denne til Genstand for det genealogiske Arbejde, og han har selv, i det indledende Afsnit til Lehnsbaron Berner Schilden Holstens Slægtbog, givet en udmærket Oversigt over de Problemer, der knytter sig til Ahnetavlen. Det kan derfor ikke undre, at Afsnittet om dette Emne i det foreliggende Værk er blevet udførligt, og at Magister Fabritius ogsaa her henleder Opmærksomheden paa Ahnetavlens grundlæggende historiske og biologiske Betydning – ja, han opstiller det som en af Haandbogens væsentligste Opgaver at opfordre til øget Interesse for Udarbejdelse af Ahnetavler, hvis Tal i Forhold til Efterslægtstavlerne jo hidtil har været relativt ringe. Hans ikke uvittige Hoved-Argument: at Ahnetavlen burde indtage en større Plads i Litteraturen i et Land, hvor man ikke har betænkt sig paa at trykke endeløse Rækker af Stambøger for Heste, Hunde, Kvæg og Fjerkræ, er let forstaaeligt for enhver, men rent bortset fra dette Forhold skulde man dog synes, at det altid maatte have større Interesse for den enkelte at vide: hvem er mine Forfædre – end at faa en ofte monstrøs Oprensning af, hvilke Mennesker der er Efterkommere efter ens Tip-Tip Oldefader – eller hvem det nu kan være.

De systematiske og opstillingsmæssige Problemer udgør en integrerende Del af Afsnittet om Ahnetavlen, og det samme er Tilfældet i det Kapitel, der behandler Efterslægtstavlen. Ogsaa her gives der, illustreret ved Eksempler, nøje Anvisning paa, hvorledes saadanne Arbejder bør udføres, og der gøres detailleret Rede for de Systemer, der kan anvendes, i Hovedsagen

altsaa Indrykningssystemet og den generationsvise Opstilling. Magister Fabritius lader med al ønskelig Tydelighed skinne igennem, hvilket af disse to Hovedsystemer han foretrækker, nemlig det, der lægger den generationsvise Opstilling til Grund for Udarbejdelsen; det er en Sag, der har været og vel ogsaa stadig er Uenighed om, men det maa vist anses for sandsynligt, at Tiden vil arbejde til Gunst for Forfatterens Synspunkt. Indrykningssystemet giver nu engang ikke store Muligheder for Overblik, og dertil kommer, at det, hvis det skal overholdes konsekvent, gaar paa tværs af alle topografiske Hensyn.

Afsnittet om Indsamlingen af det slægtshistoriske Materiale er baade lærerigt og underholdende. Det giver Begynderen et aldeles udmærket Indblik i, hvad det hele drejer sig om, viser hvilke Vanskeligheder, der rejser sig for Slægtsforskeren og paapeger Grundregler for Arbejdets Udførelse. Sin Betydning har det ganske utvivlsomt, at Kravet til Præcision og videnskabelig Nøjagtighed Gang paa Gang gentages; det er jo et Bud, som ikke blot gælder Begynderen, at sekundære Kilder aldrig maa bruges, hvor de primære overhovedet er til at skaffe – men hvor ofte syndes der ikke mod det, selv af „Viderekomne“?

Yderst instruktive virker Kapitlerne om Bibliotekernes og Arkivernes slægtshistoriske Indhold, det sidste med megen Kyndighed udarbejdet af Landsarkivar Hatt. I Biblioteksoversigten er medtaget alle de Værker af almindeligt slægtshistorisk Indhold, der kan tænkes at have Interesse; det er naturligvis korrekt, men man maa ikke se bort fra den Kendsgerning, at der derved er kommet Bøger med, hvis Kvalitet er af en saadan Art, at der absolut intet kan bygges paa dem. Afsnittet understreger den stigende Betydning, Avisernes slægtshistoriske Indhold er i Færd med at faa, og der gøres opmærksom paa de Registreringsarbejder, som Institutet for Historie og Samfundsøkonomi har i Gang for „Politiken“s og „Berlingske Tidende“s Vedkommende. Det bør maaske i denne Forbindelse nævnes, at „Berlingske Tidende“s Arkiver gennem den sidste halve Snes Aar har arbejdet med et meget omfattende Udklips-System: Bladets eget og en Del af de andre Hovedstadsbladets Hovedindhold klippes ud og arkiveres efter et fastlagt System, der gør det muligt til enhver Tid at se, hvad der er skrevet om en bestemt Person eller en bestemt Sag. For Personers Vedkommende ligger Stoffet alfabetisk, og det er klart, at dette Registreringsarbejde, hvis det fortsættes frem i Tiden, vil blive af overordentlig Værdi for vor personalhistoriske Forskning.

Afsnittet om Arkiverne og deres slægtshistoriske Indhold gør Bogen aldeles uundværlig for enhver, der blot nogenlunde regelmæssigt beskæftiger sig med genealogiske Arbejder. Selv den mest rutinerede vil ikke til Stadighed kunne huske alle foreliggende Muligheder i alle eksisterende Arkiver, og den samlede Oversigt, der her er tilvejebragt, maa derfor siges at være af yderst værdifuld ogsaa for Fagmanden. Hos ham vil maaske det Ønske før

eller senere melde sig, at der havde været mere endnu, men i det store og hele vil det ikke være rimeligt indenfor de givne Rammer at forlange yderligere Detailler. For disses Vedkommende er der jo de vejledende Arkivregistraturer at gribe til; selv om disse i mange Tilfælde er forældede og ufuldstændige, saa er de jo dog en Institution, man i høj Grad maa regne med.

Det kan ikke være uberettiget at betegne den Indsats, Landsarkivar Hatt med sit Arkiv-Kapitel har gjort, for et Stykke betydningsfuldt Pioner-Arbejde; Afsnittet er som bekendt udarbejdet allerede til Udgaven af Hennings' Bog i 1933, men er her yderligere udvidet og àjourført. Det er med en behagelig Følelse af Sikkerhed og Tryghed, man giver sig denne udmærkede Vejledning i Vold; den giver baade et glimrende Overblik over Stoffet og mange aldeles uundværlige Detailler, hvortil kommer, at den er af grundlæggende Karakter, forsaavidt som en Fremstilling i lignende Format ikke tidligere har eksisteret paa Dansk.

Ogsaa Navnet, Vaabenet, Bomærket og Seglet behandles i selvstændige Artikler, der dog i Følge Sagens Natur først og fremmest har Karakter af Oversigter. Man kunde maaske have ønsket, at der, naar der er tænkt paa saa mange „Hjælpe-Discipliner“ til Slægtsforskningen, som Tilfældet er, ogsaa havde været et Afsnit om Møntvæsenet gennem Tiderne. Det vilde have hjulpet mange ikke-kyndige paa dette højst specielle Omraade til at faa langt klarere Indtryk af de Vilkaar, hvorunder Livet levedes i svundne Tider i økonomisk Henseende, ligesom det vilde have givet Mulighed for større Udbytte af Gennemgang af Skifterne. Og for at komme med endnu en Indvending: Den skarpe Opdeling af Stoffet i Kapitler af saa selvstændig Karakter, at de faktisk kan „staa alene“, har i visse Tilfælde bevirket Gentagelser; det er ifølge Sagens Natur først og fremmest for Afsnittene om Indsamlingen af det slægtshistoriske Materiale paa den ene Side og Bibliotekernes og Arkivernes slægtshistoriske Indhold paa den anden, at dette gælder. Men det er en Konsekvens af Bogens hele System, og Forholdet er paa ingen Maade saa fremtrædende, at det kan siges at genere.

Noget helt nyt bringes i Artiklerne om Slægtsforskning i vore Nabolande. Ikke mindst med Norge har dansk genealogisk Forskning jo en yderst levende Forbindelse, dels som Følge af de to Landes fælles Fortid, dels takket være de Baand, som siden vedblev at være knyttet mellem dansk og norsk Genealogi. Men ogsaa til vore øvrige Nabolande fører Traaden jo ofte, naar man skal tilbage i Slægterne, og det er derfor ganske naturligt, at der i Bogen ogsaa findes Oversigter over de vigtigste Hjælpemidler her. Disse Oversigter er for de nordiske Landes Vedkommende udarbejdet af fremtrædende Sagkyndige fra hvert Land.¹

---

¹ Kamreraren OSO MOORHAGEN, Helsingfors og Docent, fil. dr. BENGT HILDEBRAND, Stockholm.

Kyndigere eller omhyggeligere Vejledere end Bibliotekar Fabritius og Landsarkivar Hatt kunde ingen ønske sig paa Genealogiens Omraade, og der er Grund til at være de to Forfattere taknemmelige, fordi de har bragt dette Arbejde til Afslutning netop nu. Det er ofte, ogsaa her paa dette Sted, fremhævet, i hvor høj Grad adskillige af de genealogiske Arbejder, der fra Tid til anden fremkommer paa Dansk, mangler System og Præcision, ja ofte er i direkte Modstrid med selv de mest fundamentale Grundprincipper for den Slags Arbejders Udførelse. Der er Anledning til at tro, at dette Forhold i nogen Grad har været at føre tilbage til manglende Kendskab til Genealogiens Teori og dens Praksis, og er dette Tilfældet, tør man maaske sætte sin Lid til, at det foreliggende Værk vil blive saa flittigt benyttet, at dets Tilstedeværelse kan spores paa Kvaliteten af kommende Tidens slægtshistoriske Publikationer. Navnlig i saa Henseende har den nye Haandbog en stor og betydningsfuld Mission, og ikke mindst paa Baggrund af dette Perspektiv har man sikkert Lov til at betegne den som en virkelig Landvinding for dansk Genealogi og Personalhistorie.

NIELS FRIIS.

AAGE BRASK: *Kjellerup. En jydsk Herregaard fra Vikingetid til Nutid.* Kbh. (Ringkjøbing) 1943. 293 S. 8vo. (Munksgaard).

Kun meget faa danske hovedgaarde har som *Svendstrup* og *Gram* faaet en fyldestgørende beskrivelse, der gør rede for gaarden som midtpunkt i en bedrift og som udtryk for en særegen kulturs udfoldelse. Godsdriften, skildringen av driftsformer og udbytte og av bøndernes kaar, er gennemgaaende traadt tilbage for en fyldig behandling av ejerne og deres familieforhold, saaledes som det er tilfældet i bøgerne om *Vemmetofte* og *Gammelkøgegaard*. Den foreliggende bog hører til denne sidste type, og det er derfor naturligt, at den omtales paa dette sted.

Paa enkelte punkter findes lidt om godshistorien, saaledes en god redegørelse for Knud Løvenbalks dispositioner – s. 109 ff. – og navnlig for familien Brasks samling av godset i 1700tallet, ligesom der ogsaa gives bidrag til landboreformernes historie. Langt den overvejende del av bogen handler dog om ejerne eller om personer, der med større eller mindre ret kan knyttes til Kjellerup.

Igennem hele middelalderen staar forfatteren, naturligt nok, paa svag bund, og ikke alle hans teorier om slægters og personers tilknytning til Kjellerup er lige overbevisende. Meget svage er saaledes avsnittene om Torgunneslægten, og han gaar her – ligesaa lidt som senere – av vejen for at medtage sagn og andres løse hypoteser, selv om der tages afstand fra deres paaidelighed. Det hele vidner om megen læsning, men om ringe kritik, og det er noget forbløffende at se Knytlingasaga og Suhm citeret parallelt. Fra 1430 bliver ejerforholdet sikkert og der anstilles sunde betragtninger over et

falsk tingsvidne og over slægten KRUSES genealogi. Selv om der her ikke kan føres noget absolut bevis, ser det meget overbevisende ud. Om en række af de følgende ejere er samlet fyldige oplysninger, selv hvor deres gøren og laden kun har ringe tilknytning til Kjellerup. Fremhæves kan saaledes betragtningerne over LØVENBALKERNE og en god karakteristik av AXEL URNE.

Langt det værdifuldeste afsnit i bogen er skildringen av Kjellerups borgerlige ejere av slægten BRASK. Her faar man ikke blot en omhyggelig redegørelse for de genealogiske forhold, men ogsaa karakteristikkene av de mest fremtrædende personer, baade mænd og kvinder, ligesom godsets kapitalforhold behandles. Ejerne i denne periode, 1700- og 1800-tallet, har vel ikke været betydelige mennesker og synes at have en usalig trang til processer, mens de ikke har deltaget i det offentlige liv, men de har drevet deres gaard med energi og har følt stærk tilknytning til baade den og deres slægt. Det sidste hundrede aar er mere skitsemæssigt behandlet, men giver et godt billede av et storgods' opløsning.

Som det ofte gaar, naar amatører skriver historie, har bogen sin svaghed i de almindelige betragtninger og i for kritikløst at medtage alt, hvad der kan presses ind i emnet, men Kjellerup-bogen er velskrevet og vidner om forfatterens store læsning og hans stærke og smukke tilknytning til gaarden og dens beboere.

HANS H. FUSSING.

CATO KRAG-RØNNE: *Ættegransking. Momenter til en første orientering.* Oslo 1943. 4to. (225 S. - Ill.). (Grøndahl & Søn).

Det er en overordentlig glædelig Begivenhed, at vort nordlige Broderfolk nu ogsaa har faaet sin Haandbog i Slægtsforskning gennem det foreliggende Værk. Der har unægtelig været noget forbavsende i, at det norske Folk, hvis genealogiske Interesse dog staar fuldt paa Højde med de øvrige nordiske Landes, og hos hvilket Udforskningen endda paa nogle Punkter gaar længere ned end i Sverige og Danmark, saa længe har kunnet undvære et Sidestykke til Wretmans „Kort Handbok“ og Hennings' „Slægtsforskning“; det Savn, det har været blot for dansk Genealogi, maa dog have været følt endnu stærkere i Norge.

Det være sagt straks, at noget videnskabeligt Værk er det foreliggende ikke; her er ikke Tale om nogen norsk teoretisk Genealogi, men Forfatteren har heller ikke haft Prætentioner i denne Retning. Som han med den velgørende Beskedenhed, der præger hele Værket, selv paapeger i Forordet, er Bogen kun at betragte „som en amatørers kompilasjon og et forsøk på orientering for andre amatører på et felt, som har grepet ham i den grad, at han har følt trang til å meddele sig til andre“. Det er under denne Synsvinkel, Bogen skal ses, og som et Lægmandsarbejde maa Værket bedømmes overordentlig gunstigt.

Bogen bærer i nogen Grad Præg af sin Tilblivelse, idet de egentlige Tekstkapitler i Virkeligheden er en Artikelserie i „Morgenbladet“, omend i udvidet og noget modificeret Skikkelse. Formen er derfor Kauseriets, og Hensigten først og fremmest den at meddele i populær Fremstilling de vigtigste historiske og teoretiske Punkter inden for Slægtsforskningen. Det kan ikke være andet, end at disse Artikler maa have virket inciterende, de indeholder mange interessante Detailler og levendegør paa en behagelig Maade et ikke i sig selv let tilgængeligt Stof. Hovedsynspunktet synes at have været at vække Forstaelse for Fællesskabet, det enkelte Individts Fællesskab med Slægten, Slægtskredsens Sammenhæng og dermed Baggrunden for det mærkelige Begreb „Folket“, og endelig videre ud at vise Nordens konsangvine Samhørighed. Ikke mindst som et norsk Bidrag til Paavisningen af det egentlige, reelle Grundlag for nordisk Samarbejde og nordisk Fællesfølelse vil man i Sverige og Danmark modtage Krag-Rønnes Ættegranskning.

Værket indledes med en kortfattet historisk Oversigt over den europæiske, især den tyske Genealogis Udvikling og en kort Indledning i den norske Genealogis Historie; i særlige Afsnit behandles derpaa Nordisk slektskab og Europæiske forbindelser, hvorefter de genealogiske Grundbegreber gennemgaaes. Forfatteren gaar derefter over til de litterære Kilder, behandler de vigtigste Bibliografier, Tidsskrifter, genealogiske Samlinger, Slægtsmonografier, den i videre Forstand personhistoriske Litteratur, Topografier og Kildeudgaver, hvorefter følger en – desværre ogsaa meget kortfattet – Oversigt over Arkivvæsenet, først og fremmest i Norge, men desuden i de øvrige nordiske og en Række europæiske Lande. Man kunde med Arkivar Hatts Bidrag til den danske Haandbog i Slægtsforskning in mente have ønsket en fyldigere Behandling af de norske Arkivalia.

Lidt usystematisk vender Forfatteren derefter tilbage til den egentlige Genealogi, idet han først her meddeler en Oversigt over genealogisk Nomenklatur og dernæst behandler de genealogiske Fremstillingsformer, Stamtavlen og Ahnetavlen, hvorefter han gaar over til Stofindsamlingen, Ordningen og Kritiken; selve Teksten afsluttes saa med nogle korte Oversigter over Hjælpedisciplinerne, Heraldik, Palæografi og Kronologi.

Bogens sidste Trediedel er optaget af en Række bibliografiske Oversigter, først over Lærebøger og almindelige Orienteringer, dernæst Bibliografier og Registre, Tidsskrifter, genealogiske Samlinger, Slægtsmonografier, biografisk Litteratur, Topografi, Kildeudgaver og Arkivalier, Kirkebøger (kun Norge), Portrætkataloger og heraldisk Litteratur, samt endelig en Oversigt over Foreninger og Institutioner. Bogen afsluttes med Sagregister.

Trods iøjnefaldende Brist ogsaa i det bibliografiske Afsnit – man undrer sig saaledes saare over at finde Registret til Wibergs Præstehistorie opført selvstændigt mellem Dansk Bogfortegnelse og Erichsen & Krarups Bibliografi i Afsnittet Bibliografier – er det alligevel denne sidste Del, som gør Bogen værdifuld ogsaa uden for Amatørernes Kreds; særlig for Udlændinge vil

naturligvis ikke mindst de norske Afdelinger være et velkomment Hjælpe-middel, hvad der især gælder Registraturen over de norske Kirkebøger. Forfatteren har utvivlsomt været hæmmet af at bo fjernt fra Arkiver og store Biblioteker, en Omstændighed som yderligere tjener til at undskylde Manglerne og beundre hans Flid og Ihærdighed.

Medens danske Benyttede af Ættegransking saaledes væsentlig kun vil have virkeligt Brug for det bibliografiske Afsnit, saa vil dette til Gengæld skaffe Bogen et dansk Publikum, og som Udtryk for den læge Mands glødende Kærlighed til Emnet og den norske Forfatters Fællesfølelse med nordiske Fagfæller vil den blive modtaget med Tilfredshed.

ALBERT FABRITIUS.

INGEBORG FLOOD: *Liten håndbok i ættegransking*. Oslo 1943. 8vo. (106 S. – Ill.). (Dreyers Forlag).

Ved et mærkeligt Skæbnens Tilfælde fik Norge, faa Maaneder efter at Cato Krag-Rønnes i det foregaaende omtalte Værk udkom, en kortfattet Haandbog i Slægtsforskning, formet som en Vejledning til Indsamlingen af det slægtshistoriske Materiale.

Den lille Haandbog maa karakteriseres som overordentlig vellykket, skrevet i en frisk, kauserende Stil og baaret af den trænede Arkivmands Kendskab baade til sit Stof og til Publikum. Efter nogle korte indledende Kapitler, der skildrer Amatørens første Møde med Arkivets mærkelige og fjerne Verden og Slægtsfølelsens Opvaagnen, samt ganske kortfattet meddeler de allernødtørftigste teoretiske Forudsætninger og konkrete Oplysninger om Arkivvæsenets Organisation, gennemgaar Forfatteren med stor Forstaaelse og Erfaring for den begyndende Slægtsforskers Vanskeligheder i en Række meget instruktive Afsnit de enkelte Arkivaliegrupper, han kommer i Berøring med, Kirkebøger, Folketællinger, Skifteprotokoller, Tingbøger, Lens- og Fogedregnskaber, samt Diplomer og Magistratsarkiverne. Gennemgangen er formet som en Række genealogiske Undersøgelser, saaledes som vi alle kender deres Forløb, og meddeler saavel i Tekst som i Illustrationer talrige Prøver paa de forskellige Kilders Art – en heldig Form for Anskuelsesundervisning, stadig ledsaget af konkrete Oplysninger, der saa at sige smugles ind i den kvikke Tekst.

Et enkelt Punkt maa det være tilladt Anmelderen at forundre sig noget over. I Afsnittet om Kirkebøgerne oplyser Fru Flood, at Ministerialbøger efter 1850 ikke kan benyttes uden særlig Tilladelse, og som Motivering herfor anføres derpaa, at „man må ta hensyn til, at det kan forekomme oplysninger i dem, som kan være egnet til å skade nulevende menneskers gode navn og rykte“. Man vil kunne forstaa, at det af Hensyn til Privatlivets Fred er nødvendigt i Norge som alle andre Steder at forhindre Kreti og Pleti i at tilfreds-

stille et hvert Udslag af utidig Nyfigenhed og Snagen i andre Menneskers Forhold, men at *Sandheden* om et Barns Herkomst eller eventuelt for tidlige Fødsel skulde være direkte skadelig for dets gode Navn og Rygte er mig aldeles uforstaaeligt. Det er et besynderligt Levn fra en Tid, hvor man nok, som til alle Tider, kunde sætte illegitime Børn i Verden, men hvor Moralen dog ikke var saa løssluppen, at man ogsaa vilde være sig sine Handlinger bekendt.

Fru Floods Bog er saa almen holdt, Problemerne saa tilpas de samme alle Steder, at danske Læsere ogsaa uden for Nybegyndernes Kred, vil have Glæde af at stifte Bekendtskab med den. Det er en god Bog, som paa en heldig Maade supplerer Krag-Rønnes Ættegransking.

ALBERT FABRITIUS.

Kong Christian VIII.s Dagbøger og Optegnelser. Udgivet af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie ved AXEL LINVALD. I Bd. 1799–1814. Kbh. 1943. 4to. (XV–667 S.). (Gyldendal).

Efter en lang Aarrækkes Forarbejder har Rigsarkivar Axel Linvald sidste Efteraar udsendt første Bind af Danske Selskabs Udgave af Kong Christian VIII.s Dagbøger og Optegnelser. Dermed er paabegyndt en Kildepublikation, som alene i Kraft af de foreliggende Optegnelser Omfang og Dagbogsforfatterens centrale Stilling til Begivenhederne vil være aldeles uundværlig for Udforskningen af den nordiske Historie i første Halvdel af det 19. Aarhundrede.

Prins CHRISTIAN FREDERIK begyndte som kun 13-aarig i 1799 at føre de Dagbøger, som med faa Afbrydelser (1806–14 og 1814–16 (19)) fortsattes til hans Død i 1848. Det drejer sig her om Dagbogsnotitser i egentlig Forstand, førte Dag for Dag, Aar efter Aar, og, som Udgiveren bemærker, „ofte vel i sene Nattetimer“, de er derfor ogsaa knappe i Formen og bærer, trods den Hast, hvormed de er nedskrevne, Vidne om Prinsens Beherskelse af Modersmaalet og den ypperlige, letflydende Stil, som ogsaa kendetegner hans Brevskrivning. Som et gennemgaaende Træk kan det fremhæves, at Notitserne som Regel er mere refererende end reflekterende, en Ulempe for den, der først og fremmest vil søge Christian Frederiks personlige Opfattelse og Meninger om dette eller hint Formaal, men en uvurderlig Fordel, hvor Notitsen skal benyttes som Kilde til Skildringen af en bestemt Udviklings Forløb – dette Forhold hænger vel utvivlsomt sammen med noget dybere i Forfatterens Natur og er i sig selv et ikke uvæsentligt Bidrag til hans Karakteristik. Som Følge heraf yder hans Omtale i Reglen ikke større Bidrag til Belysningen af de omtalte Personer, ogsaa her er det det rent refererende, som er fremherskende, men det siger sig selv, at en saa omfangsrig Dagbogs-række, ført af en Mand, der som Prins og Militær baade ved sine Repræsentationspligter og sin Embedsvirksomhed og med udprægede litterære, kunst-

historiske og videnskabelige Interesser er kommet i Berøring med Mennesker i Tusindvis, nødvendigvis maa rumme uhyre meget Stof ogsaa af Interesse for Personhistorikeren, og der er derfor god Grund til i nærværende Tidsskrift at henlede Opmærksomheden paa Publikationen.

Det foreliggende Bind omfatter Dagbøgerne fra 1799 til 1814, altsaa til kort efter Christian Frederiks Hjemkomst fra Norge; hertil slutter sig Optegnelser 1803-12 og Notater fra Dagene 6.-15. November 1806 (Begivenhederne i Holsten), samt som Tillæg til Dagbogen for 1814 Prinsens Udkast til en Redegørelse for Krigsbegivenhederne i Norge i Juli og August 1814 og J. G. ADLERS af Prinsen gennemrettede Fremstilling af Begivenhederne i Norge i 1814. Foran hvert Aar eller hver Gruppe meddeles en kort Karakteristik af den paagældende Dagbog med Angivelse af, hvilke Notitser Udgiveren principielt har udeladt, saasom ligegyldige Optegnelser om Familiens Helbred, Vejret, Prædikener og Teaterbesøg, Spillepartier, Regnskabsnotitser osv. Efter Udgaven følger en fyldig Realkommentar, der vidner om Udgiverens Beherskelse af den herhen hørende omfattende Litteratur, medens Personkommentaren er samlet i det udførlige Navneregister.

Ved Udarbejdelsen har Rigsarkivaren haft Assistance af Arkivar, mag. art. J. O. Bro-Jørgensen, der har foretaget Størstedelen af Afskrifterne til det foreliggende Bind, og cand. mag. H. J. H. Glædemark, der især har været virksom ved Korrekturlæsningen og Indsamlingen af Noterne.

Betydningen af den foreliggende Publikation er indlysende. Dagbøgerne henligger i Kongehusets Arkiv og har naturligvis kun kunnet udgives med H. M. Kongens Tilladelse; dertil kommer, at Christian Frederiks Skrift, der i Forvejen nok kan berede Læserne visse Vanskeligheder, i den miniatureagtige Skikkelse, den har i Dagbøgerne, fordrer en netop med denne Haandskrift meget fortrolig Læser. Der er derfor god Grund til at gratulere Danske Selskab og Rigsarkivaren til dette første Bind, og til at haabe, at de følgende Bind maa se Lyset indenfor en ikke alt for lang Aarrække.

ALBERT FABRITIUS.

LOUIS BOBÉ: *Johannes Ewald. Biografiske Studier*. Kbh. 1943. 8vo. (143 S. - Ill.). (Hagerup).

I Anledning af 200-Aarsdagen for JOHANNES EWALDS Fødsel (18. November 1943) har Dr. phil. Louis Bobé samlet en Del af sine tidligere Publikationer om vor store Lyriker til det lille fordringsløse Ewald-Skrift, som her skal omtales. Det er med megen Glæde, at man nu læser disse Afhandlinger igen under eet. Skønt Forfatteren kun vil have sine Artikler betragtet som Studier, har man her faaet et fuldstændigt Overblik over Ewalds Biografi. Afhandlingerne er nu gennemset paany, hist og her omarbejdede, men dog ikke anderledes, end at Hovedtrækkene i Opfattelsen er den samme som før.

Dette gælder saaledes ikke mindst det frastødende Portræt af Digterens Moder, og det gælder Myten om HEDVIG ROERS som Musen for Rungstedts Lyksaligheder – en Hypotese, som en anden af Aarets Mindebøger over Ewald ukritisk har genoptaget. Med stor Fornøjelse og Beundring for Forfatterens Evne til med faa Streger at tegne et for Læseren uforglemmeligt Billede nyder man eksempelvis Skildringen af Byen Slesvig eller det lille Morgenbillede fra Vestergade; saadanne smaa Milieuskildringer er jo Forfatterens Force, som han i det hele taget i sin Sprogbehandling Gang paa Gang aftvinger Læseren Respekt. Hvor er det forunderligt, at netop Immigranternes Søn blev begavet med den sjældne Evne at kunne aflytte det danske Sprog dets fineste Nuancer, at kunne vælge netop den sproglige Valør, som giver Billedet Prægnans og faar Strengen til at klinge.

Noteapparatet viser her, som i Forfatterens større Arbejder, hans enorme Belæsthed og hans Dybdeboringer i Arkivernes Guldaarer.

ALBERT FABRITIUS.

NIELS FRIIS: *Generalkonsul Paul Adolph Lehmanns Ahnetavle*. Kbh. 1943. 4to. (97 – X S. – III. – 1 Tvl.). (Ikke i Boghandelen).

Redaktør Niels Friis, som tidligere har udsendt et fortrinligt lille Arbejde om sin fædrene Slægt (se nærv. Tidsskr. 11. Rk. 2. Bd., S. 150) har med den foreliggende Ahnetavle for Generalkonsul PAUL ADOLPH LEHMANN paany dokumenteret sine fortræffelige genealogiske Kvalifikationer. Selve Undersøgelsen er foretaget med Grundighed og Omhu og med fuld Udnyttelse af det for Haanden værende Kildemateriale, og Resultaterne er fremlagt i en Række kortere Biografier, som baade rummer det væsentlige – og kun det – og tillige er skrevet i et behageligt, let læseligt Sprog.

Oversigtstavlen omfatter 32 Ahner, af hvilke 23 kendes; 16-Ahnerækken er komplet. For de 32 Ahners Vedkommende anføres kun Aarstal, medens de senere Generationer er forsynet med de sædvanlige Oplysninger, Fødsels-, Døds- og Vielsesdatoer og Stedsangivelser. Teksten derimod omfatter kun 16 Ahner og er opstillet efter det generationsvise Princip (ledsaget af Lorenz' Systembetegnelser), som med Hennings' Ahnetavle fra 1917 blev knæsat i dansk Genealogi. Da Forældrenes og Bedsteforældrenes agnatiske Descendens er medtaget, udgør Skriftet tillige et Tilløb til en Konsangvinitetstavle. Pladshensyn og den Omstændighed, at en Del af Materialet for Tiden ikke kan fremskaffes, har bevirket, at en fuldstændig Slægtskabstavle ikke har kunnet bringes.

I Indledningen omtales ganske kort de to Hovedfamilier, LEHMANN fra Fredericia – som føres tilbage til Grenader ANDREAS LEHMANN (f. ca. 1705) – og Lübeckerslægten BEHRENS, der kendes lige saa langt tilbage. Det af Skibskaptajn JOHAN FREDERIK LUDVIG LEHMANN (1765–1807) førte Segl er optaget

som Familievaaben og gengives paa Titelbladet. Man undrer sig lidt over i Beskrivelsen at finde den yderst til venstre placerede Fugl omtalt som „en Hejre, en Stork eller en anden lignende Fugl“. Dyret er en vagtsom Trane – Aarvaagenhedens Symbol. Det bør tillige nævnes, at man ved Vaabenbeskrivelser plejer at anvende heraldisk højre og venstre, altsaa de modsatte Betegnelser af Forfatterens.

Af de i den øverste Ahnerække forekommende Familier skal her, foruden de to allerede nævnte, anføres Slægterne NYEGAARD, FOG, LEMVIG, MÜLLER, VON BRØMBSSEN, JUTTING (ikke Jütting, som Familien ellers sædvanligvis kaldes), NÆGLER og D'AUBERT.

De meddelte Biografier udmærker sig som nævnt ved deres velafbalancerede Form. Med særlig Glæde læser man Skildringen af Lægen JULIUS CHRISTIAN LEHMANN (1836–1901), der er en af Tuberkulosebekæmpelsens Pionerer.

Bogen, der fremtræder som en smuk Tryksag, blot paa et lidt ubehageligt glittet Papir, er forsynet med en Række udmærkede Illustrationer, hvoraf kun skal nævnes H. C. ANDERSENS Dedikation i Originaludgaven af „Mulatten“ til Fru AUGUSTA BEHRENS, f. JUTTING (1819–53). Det meningsløst lille Oplagstal (55 Ekspl.) vil yderligere bidrage til at gøre Bogen til en bibliofil Lækkerbidsken.

ALBERT FABRITIUS.

OTTO VILH. SOMMER: *Stamtavle over Slægten Redsted i Danmark*. Trykt som Manuskript. Kbh. 1943. 8vo. (20 S.).

Af den særligt til Frederikstad-Egnen knyttede Slægt RESTED har flere Medlemmer været i Danmark, saaledes Højesteretsassessor Etatsraad OLE RESTED (d. 1804) og Borgmester og Byfoged i Korsør, Overretsprokurator NIELS RESTED (1742–1803), men agnatiske Descendenter synes de ikke at have efterladt sig; derimod har en Spindelnie, som optog Navnet i Formen REDSTED fæstet Bo her i Landet. ELSE CATHRINE RESTED havde i sit første Ægteskab med Proprietær LARS OLSEN (BORGE) en Datter ANNE SOPHIE RESTED (1735–eft. 1814), der er Stammaeder til den danske Slægt HIRSCH, og Sønnen OLE REDSTED (1742–1801), der døde som Major ved Fyenske Infanteriregiment, og hvis Mandslinje udsluktes 1936.

Otto Vilh. Sommer har i et lille Skrift behandlet den danske Slægt, som ikke er særlig talstærk, og som vel ikke har gjort sig bekendt ved nogen større blivende Indsats, men ikke derfor er uden Interesse. Ole Redsteds Søn, Oberstløjtnant JOHAN FREDERIK REDSTED (1790–1857) havde Sønnerne Sognepræst til Lerup og Tranum OLUF ANSTEEN FREDERIK LEOPOLD REDSTED (1821–93) og Postmester i Thisted, Kaptajn VALDEMAR CHRISTIAN REDSTED (1833–1909), samt flere Døtre, af hvilke en var gift med Admiral F. L. F. SOMMER, en anden med Pastor P. M. O. G. THESTRUP i Jungshoved, den tredje med Pastor P. A. COLDING i Køng og den fjerde med Justitsraad,

Kontorchef i Kirke- og Undervisningsministeriet, FRANTZ CHRISTOPHER BRUUN. Pastor O. A. F. L. Redstedts Søn, Fiskerikontrolør, Kaptajn JOHAN FREDERIK PULTZ SOMMER REDSTED (1857-1924), var Fader til GUDRUN MARIE CAROLINE REDSTED, som er gift med Professor, Dr. med. HJALMAR HELWEG.

Stamtavlen, der er opstillet efter Generationsprincippet med Anvendelse af Løbenumre, synes vel underbygget og bringer de nødvendige genealogiske Oplysninger; de biografiske Meddelelser kunde man nok have ønsket lidt udførligere, men Sparsomheden afbødes dog noget ved de fyldige Litteraturhenvisninger. Ved dette vel udførte Arbejde har Forfatteren sikret sig en pæn Plads blandt vore yngre Genealoger.

ALBERT FABRITIUS.

MOGENS SEIDELIN: *Den Seidelinske Slægtsbog I. De ældste Slægtled og Kredsen om dem*. Kbh. 1943. 4to. (XI-300 S. - Ill. - 1 Vaabentvl. - 3 Tvl.).

Igennem flere Aar har Læge Mogens Seidelin arbejdet ihærdigt med Udforskningen af den udbredte Seidelin'ske Slægt, saaledes som det fremgaar af det nu foreliggende første Bind i stort Kvartformat, der omfatter Slægtens fem ældste Led. Den Seidelinske Slægts genealogiske Forhold har oftere været Genstand for Behandling, saaledes hos Giessing, hos Lengnick og endelig i den noksom bekendte „Stamtavle over Familien Seidelin“, som F. E. SEIDELIN udgav 1877, og som ikke mindst paa Grund af sin vidtgaende Redegørelse for de kognatiske Descendenter er en af vor Litteraturs stærkest benyttede Stamtavler. Ogsaa utrykte Behandlinger af Slægtens Genealogi forekommer, saaledes en Stamtavle af BURMAN BECKER og Historikeren PAULUS SEJDELINS Samlinger, begge Dele i Det kgl. Bibliotek. Fælles for de her nævnte Behandlinger er, at de kun vedrører Slægtens Genealogi; dens Historie har ikke hidtil været udforsket, og det er paa dette Felt den unge Læge har sat hele sin Energi og Arbejdskraft ind og med sine uomtvistelige Evner naaet et Resultat, som, uanset de mindre væsentlige Indvendinger, der vil kunne rettes mod det, svarer smukt til Anstrengelserne.

Det har ikke kunnet undgaas, at Mogens Seidelin ved Arbejdet med Slægtens Historie er kommet til at revidere den traditionelle genealogiske Opstilling af de ældste Led, som den findes hos Giessing og senere Bearbejdere. I en overordentlig smukt gennemført Studie er det lykkedes Forfatteren at paavise, hvorledes Slægten kun paa Spindesiden nedstammer fra „Seidelin fra Polsk-Preussen“, nemlig fra den i Werder (i Østpreussen eller Pommern) fødte MICHEL SEIDEL, der 1589 dukker op i Helsingør, hvor han siden blev Raadmand og Byfoged og døde som en anset Mand i 1616. Michel Seidel havde kun een Søn JACOB MICHELSEN GREVE (d. 1656), der blev Præst i Fulltofta i Lunds Stift og ikke efterlod sig Børn; Navnet Greve (dvs. Foged) var Faderens Tilnavn. Navnet Seidel i den tyske Femininumform videre-

førtes af Raadmandens Datter LISBETH MICHELSDATTERS (d. 1659) Børn i første Ægteskab med Handelsmanden HANS JØRGENSEN (d. 1639) i Helsingør, som altsaa er Slægtens ældste Mand; det var Brødrene Provst HANS HANSEN SEIDELIN (d. 1668), fra hvem bl. a. den adlede Slægt stammer, og Slotspræst og Provst i Skanderborg JØRGEN HANSEN SEIDELIN (d. ca. 1688).

Selve Fremstillingen former sig som en Række, tildels overordentligt udførlige Levnedsskildringer, som for langt den overvejende Dels Vedkommende bygger udelukkende paa det af Forfatteren selv fremdragne Kildestof. Biografierne er gennemgaaende præget af hans Ønske om at fremlægge hele det kæmpemæssige Materiale, og det har derfor ikke kunnet undgaas, at de sine Steder virker vel brede og tunge; i adskillige Tilfælde har Forfatteren presset mindre væsentlige Detailler ind og i selve Biografierne gengivet omfangsrige Dokumenter in extenso – et Forhold som ganske naturligt besværliggør Tilegnelsen af det egentlig betydende Stof. Naar man af iøvrigt meget rimelige og forstaaelige Hensyn til de læge Læsere ønsker at gengive Stof, som kun kan have Betydning og Interesse for Familien selv, saa bør man i hvert Fald henskyde dette Stof til et Tillæg, saaledes som det er sket i H. Berner Schilden Holsten's Slægtbog, som paa saa mange andre Omraader – lige til Udstyret – har været Forfatterens nærmeste Forbillede. Biografierne vilde kun have vundet derved og vilde være kommet til at fremtræde som det, der er Meningen med en Biografi, nemlig en Fremstilling af Livsudviklingen. Nu er Levnedsskildring og Diplomatarium blandet sammen. I de kommende Bind af Værket burde Forfatteren ændre Planen paa dette Punkt, saaledes at Hensynet til Familien, uden at blive tilsidesat, dog bliver mindre dominerende.

Et andet Punkt, paa hvilket Forfatterens Bredde præger Billedet, er den genealogiske Udredning af Slægtsforhold for Personer, der tildels kun har meget ringe Tilknytning til det egentlige Emne; man tilgiver ham imidlertid saare gerne denne Omstændelighed, fordi vi derved har faaet et overordentligt værdifuldt Udsnit af Helsingørs genealogiske Forhold i det 16. og 17. Aarhundrede og tilmed i en første Haands Bearbejdelse; i det hele taget synes Forfatterens egentlige Styrke at ligge i den genealogiske Undersøgelse, hvor hans udprægede Sporsans, hans Fortrolighed med Kildematerialet og hans aldrig svigtende Grundighed, som end ikke er veget tilbage for den trælse Vej gennem Tingbøgerne Blad for Blad, har sat de ypperste Frugter. Den foreliggende Bog er derved ikke alene blevet et for Familien interessant Værk, men tillige et vægtigt Bidrag til Helsingørs Historie, som man ogsaa fra genealogisk Side Gang paa Gang vil vende tilbage til.

Forfatterens store genealogiske Interesse har da ogsaa bragt ham til at meddele udførlige Ahnetavler for flere af de forekommende Personer, og en stor Efterslægtstavle over den tildels meget betydende Efterslægt efter Borgmester DAVID THOMSEN i Helsingør (nævnt 1521) (Familierne LEJEL, LÆLIUS, ELERS, BRAEM, BØGVAD m. fl.) er af stor Interesse ikke mindst til

Belysning af de genealogiske Forbindelser mellem Helsingør, Malmø og København. De store Købmandsslægters og de lærde Familiers dominerende Indflydelse i de tre nævnte Byer er et af de mange Punkter i dansk Genealogi, som venter paa en nærmere Udredning.

Det foreliggende Bind er smukt illustreret og forsynet med fyldestgørende Navneregister, hvis Omfang (18 Sider) alene viser Bogens overvældende Stofmængde. Det er et imponerende Arbejde, Læge Seidelin her har udført, og der er al mulig Grund til at haabe, at han maa have Lejlighed til at fuldføre det saa stort anlagte og smukt paabegyndte Værk, som vil give ham en udmærket Placering indenfor nyere dansk genealogisk Forskning.

ALBERT FABRITIUS.

SMAA MEDDELELSER

VON BENNIGSEN

Ritmester ved det kgl. Husarregiment ERNST CHRISTIAN JOHAN FRIDERICH HENRICH VON BENNIGSEN ægtede 28. Marts 1808 i Køge BIRGITTE MARIE HYLSENBORG og lod 5. April s. A. deres efternævnte Børn kuldlyse: ERNST CHRISTIAN, f. 18. Nov. 1793 p. Fødselsstiftelsen, døbt 23. Nov, FLORIAN JOHAN MICHAEL, f. 15. Dec. 1794, døbt 24. Dec., og ANNA DOROTHEA MARIE HENDRINE, f. 8. Dec. 1799, døbt 18. Dec. (Køge Raadstueprotokol 1797-1826. Fol. 166b).

HAUCH-FAUSBØLL.

ET LEMVIG-SKIFTE

Man vil ikke let finde paa at søge Skiftet efter fhv. Sognepræst CHRISTIAN LEMVIG til Lidemark og Bjeverskov i Ringsted Herreds gejstlige Skifteprotokol. Naar det ikke desto mindre findes der, er Grunden den, at han døde hos sin Søn Magister LEMVIG i Ringsted. (Ringsted Herreds gejstlige Skifteprotokol 1719-48, Fol. 19). Han efterlod tre Børn: Sognepræst til Ringsted og Benløse, Magister ERIK CHRISTIAN LEMVIG, Sognepræst til Enderslev og Vraaby CASPAR LEMVIG og ELLEN CATRINE, Hr. MICHEL SØRENSENS Enke af Køge. Præsten i Lidemark har altsaa ikke noget at gøre med Skoleholder CASPAR JØRGENSEN LEMVIG i København, fra hvem en anden Præsteslægt stammer. Han var Fader til Sognepræst til Hemmet og Sønder Vium HANS JØRGEN LEMVIG, Sognepræst til Ulstrup og Gundersted HENRIK LEMVIG og Præst paa Manø CHRISTIAN LEMVIG (se min Bog Julius Jensens og Hustrus Slægt, S. 73-79).

HAUCH-FAUSBØLL.

BORGERSKABSØGER

Allerede længe har det været vel bekendt, at Magistraternes Fortegnelser over Borgere, der har taget Borgerskab, de saakaldte Borgerskabsprotokoller, udgør en vigtig Kilde baade for Personalhistorien og for Samfundshistorien i videre Forstand, og saare ofte bliver disse Kilder spurgt til Raads især af Personalhistorikere. Derimod er man hidtil ikke her i Landet skredet til en

samlet Udgivelse af dette Kildemateriale – paa Tysk foreligger derimod bl. a. Ludwig Andresens store „Bürger- und Einwohnerbuch der Stadt Tondern bis 1869“ (Veröffentlichungen der Schleswig-Holsteinischen Universitäts-gesellschaft Nr. 46). En Begyndelse er dog nu sket med Borgerskabsproto-kollerne i Vejle, som efter Byraadets Foranstaltning og paa dets Bekostning er blevet udgivet af Amtsforsvalter JØRGEN SWANE under Titel „*Vejle Borgerbog 1754-1870*“, 90 S. i stort 8°, Vejle 1943. Udgiveren har forsynet Ud-gaven med en lille Indledning, der dels behandler det foreliggende Kilde-materiales konkrete Ejendommeligheder, dels gør Rede for Begrebet „Bor-gerskab“. Derefter følger selve Borgerfortegnelsen, ordnet kronologisk, og endelig som Tillæg hertil baade et alfabetisk Register over de omtalte Per-soner og – meget nyttigt – et efter Faggrupper ordnet Register over samme. Den lille Publikation gør et tiltalende Indtryk, og man glæder sig over, at det første Skrift af denne Art paa Dansk er blevet tilrettelagt af en saa nøj-agtig og kyndig personalhistorisk Arbejder som Jørgen Swane. Det var meget at ønske, om andre danske Købstæder vilde følge Vejle Bys Eksempel og med denne Publikation som Mønster foranstalte lignende Borgerbøger udgivne.

BJØRN KORNERUP.

VON STÖCKEN

I de følgende Linier skal der gøres nogle Bemærkninger – Rettelser og Tilføjelser – vedrørende nogle Medlemmer af Familien von Stöcken.

1. FRIEDRICH GERHARD VON STÖCKEN. Han er immatrikuleret i Kiel 7/10 1680, i Giessen 26/10 1681 (ikke 1683). Han var Overauditor i Olden-borg fra 29/7 1686–1689. I disse Aar staar han opført i Militæretaterne. Efter 1689 findes der ingen Overauditor opført i Oldenburg, hvilket kunde tyde paa, at Embedet er bleven nedlagt. I Matriklen for Strassborg staar opført: 31. Aug. 1688 Friedrich Gerard von Stöcken, fra Holsten, stud. jur. Hvis man ikke vidste, at han paa dette Tidspunkt var Overauditor i Oldenburg, maatte man antage, at det var samme Person, som studerede i Strassborg. Hvis man gaar ud fra, at han havde faaet Orlov, saa maatte der findes et Pas for ham til hans Rejse til Strassborg, men et saadant findes ikke i Pa-nten. Dertil kan der naturligvis siges, at ikke alle Pas er bleven noterede i Patenten, hvilket er muligt. Summa summarum: Om Overauditoren i Oldenburg og Studenten i Strassborg er samme Person, er tvivlsomt.

Den 5. April 1690 blev han udnævnt til Amtsforsvalter i Land Würden i Oldenburg. Dette Embede beklædte han, indtil han i 1700 blev udnævnt til Landfoged i de oldenborgske Marsk- og Geestdistrikter. Det nøjagtige Tidspunkt for sidstnævnte Bestalling kan ikke fastslaas, da Patenten for 1700 er gaaet tabt.

Han har ikke været Sekretær ved de udenlandske Affærer i 1698. Det var JOHANN Gerard von Stöcken, som beskikkedes dertil 12/11 1698.

I 1731 blev hans Efterfølger FRIEDRICH JULIUS ROTTMANN adjungeret ham. von Stöcken nævnes i Statskalenderen for 1734 og indtil 1738. I 1739 er Rottmann opført som Landfoged. Man kan derfor gaa ud fra, at Friedrich Gerhard von Stöcken er død i 1738. (Aage Dahl: Sønderjyllands Bispehistorie S. 52, Hirsch: Danske og norske Officerer 1648-1814, R. K. Quittungs Buch 1686-1705, Album Kiel, Personalhistoriske Samlinger I, 458, Mitteilungen des Oberhessischen Geschichtsvereins, Neue Folge, 3. Bd. S. 45, Militær Etater 1687-1689. Strassburger Matrikel II, 316, R. K. B. P. 1690 Nr. 319, Pat. 1698. Fol. 214, 1714. Fol. 10, 1731 S. 795, Statskalender).

2. HANS HEINRICH VON STÖCKEN. Han er immatrikuleret i Kiel 17/1 1698 og i Frankfurt a. d. Oder Nov. 1701. I Patenten for 1705 Fol. 218 kaldes den Mand, som den 21. Aug. 1705 blev 2. Sekretær ved de udenlandske Affærer, JOHANN Henrik von Stöcken, medens i Patenten 1721 Fol. 372 den, som udnævnes til Landfoged, kaldes HANS Heinrich von Stöcken, saa det er formentlig 2 Personer. Naar han i D. A. A. betegnes som Etatsraad, udnævnt d. 30. Okt. 1719, saa er det urigtigt; det maa være en anden von Stöcken, som har faaet Udnævnelsen under denne Datum. Hans Heinrich von Stöcken betegnes i sin Landfoged-Bestalling som Justitsraad; han udnævntes til virkelig Etatsraad d. 6. Juni 1732.

Han afstod sit Landfoged-Embedet d. 29. April 1743 til Johann Dietrich Günther.

En Datter af ham, CHRISTINA CHARLOTTA MARGARETHA VON STÖCKEN ægtede 1737 Baron Jacob von Botzclav; de var Søkendebørn. Dispensation dat. 25/10 1737.

(Aage Dahl: Sønderjyllands Bispehistorie S. 52, Pat. 1705. Fol. 218, 1721. Fol. 372, 1732. Fol. 313, 1743 S. 335. Pat. 1737. Fol. 653).

3. Til Slægten von Stöcken hører formentlig HERCULES VON STÖCKEN, Lt. i Kapt. Kramers Komp. i Bremers gwb. Inf. Rgmt. 1675 og var som saadan Bisidder i en Krigsret i Glückstadt 12/7 1675 (Indk. Sag 585/1675) - var 14/4 1679 Kapt. og Komp. Chef i sjæll. nat. Inf. Rgmt. og laa i Wismar (Indk. Sag April 1679) (Hirsch) - Bestalling som Foged i Burhave d. 26. Juni 1681 (R. K. B. P. 1681 Nr. 102a). - Han var if. Lengnicks von Stöcken II. S. 20 Søn af Amtsforvalter over Halsted Kloster og Ravensberg, Sekretær i Danske Kancelli VOLMER (FOLCKMAR) VON STÖCKEN og CATHARINA HERCULESDATTER. Han ægtede 17/6 1681 CATHARINA GESDEN.

J. SMITH.

KNORR VON ROSENROTH

I Fortsættelse af Stamtavlen i 11. IV. 220 kan meddeles følgende supplerende Oplysninger om Nr. 15 e:

IDA FRANTZISCA CHRISTOPHINE KNORR VON ROSENROTH, Datter af Oberstlieutenant ERNST FERDINAND KNORR v. R. og NICOLINE CATHRINE v. HINCKELDEY, døbt 20/12 1815 i Citadels K. i Kbh., konfirmeret i Faaborg 3/10 1830, † 27/6 1853 i Odense.

~ 24/5 1843 i Faaborg med PETER MADSEN, Toldbetjent i Randers, senere Toldassistent i Odense (Forlovere: Distriktskirurg C. Ortman og kgl. Toldkasserer Lars Hansen) * 4/5 1811 i Taastrup ved Harlev, døbt 9/6 1811 i Harlev K., konfirmeret i Harlev K. 1826, Søn af Saddelmager MADS HANSEN og ABELONE ALBRECHTSDATTER af Taastrup, † 27/5 1869 i Odense, begravet 3/6 1869 Sct. Knuds K.

Han ~ II° 6/10 1854 i Odense Sct. Knuds K. med SOPHIE LANGE * 6/6 1830 i Odense, døbt 30/7 1830 Vor Frue K., † 17/2 1891 i Kbh., begravet 23/2 1891 Sct. Johs. K., Datter af Handskefabrikant i Odense ANDREAS LANGE og KRISTINE MARIE STOKKEBYE.

3 Børn i 1. Ægteskab, 6 Børn i 2. Ægteskab.

V. STARCKE.

OLRIK (ULDRICH)

Fra Bibliotekar, cand. jur. A. M. Wiesener, Bergen, er der tilgaaet Samfundet Meddelelse om, at der i Søndfjord Skifteprotokol (Statsarkivet i Bergen) findes Skifte afholdt 19. September 1702 efter Borger og Gæstgiver i Souesund, Søndfjord, HERMAND MICHELSSØN ULDRICH mellem hans efterlevende Hustru INGEBORG LARSDATTER og 4 af den sl. Mands i Live værende Søkende ved Navn: 1. MICHEL ULDRICH, boende i Bagholmen, 2. JACOB ULDRICH i Holland, 3. ANNA ULDRICH i Lübeck og 4. TRINE ULDRICH i Bergen. Boets Formue var 242 Rdlr.

Ved Sammenligning med Familien Olriks Slægtbog, 2. Udg., Kbh. 1901 (S. 8 og Tavlen) synes det udelukket, at Herman Mikkelsen Uldrich kan tilhøre Familien Olrik, medens to af de som Søkende nævnte, nemlig Michel Uldrich (Olrich) i Bagholmen og Trine Uldrich (Oldrich) i Bergen givet synes at gøre det. Skiftet kan formentlig ikke forstaaes anderledes end ved at antage, at Familien Olriks Stamfader BEHREND OELRICHS, der var gift med en unavngiven Datter af MIKKEL BAGHOLMEN, har giftet sig med en Enke, som i Ægteskabet har medbragt Sønnen Herman Mikkelsen, som saa, hvad der jo oftere forekommer, har optaget Familienavnet efter sin Stedfader.

Er denne Antagelse rigtig, maa Slægten Olriks andet Led udvides med den i Holland boende Jacob Uldrich og den i Lübeck levende Anna Uldrich, og Formodningen i Slægtbogen anf. St., at Behrend Oelrichs havde flere Børn end de paa Stamtavlen opførte, synes saaledes bekræftet.

A. F.

ET BREV FRA THORVALDSEN TIL BARON HERMAN SCHUBART

I Personalhistorisk Tidsskrift 11. IV. 1 ff. har hr. cand. mag. Øjvind Andreasen offentliggjort en række breve, der stammer fra baron Herman Schubarts nu splittede og delvis tabte arkiv. Nedenstaaende brev, der nu findes i Fyns Stiftsmuseum i Odense i den saakaldte „Hvidgarver Petersens

Autografsamling“, stammer ligeledes fra Schubarts arkiv. Hvorledes det er naaet ind i denne samling, kan ikke oplyses, da hvidgarver Petersen opkøbte sine autografer gennem alle mulige antikvariater.

Brevet, der er egenhændigt, bærer en fransk udskrift til Schubart i Livorno og lyder ordret som følger:

Rom d. 6te Junius 1807.

Efter lang Tiid at have levet i det Glade Haab at Profitere af Deres Excellenzes gode enbydelse paa det yndige Montenero for at tilbringe Sommeren og saaledes i Deres behagelige Selskab have kunde forklaret mundlig alt hvad jeg gierne velle sige Deres Excellence bedre en som jeg er i stan til at fremsætte paa Papiret, maa jeg dog gribe til det siste, da jeg nu seer det ikke kan blive mig mulig at inrette mig saa at jeg kunde Rejse her fra for mine Arbejder skyld, maa jeg destovere opsette denne for mig saa udbeskrivelege fornølse.

Jeg beder Deres Excellence meget om forladelse fordi jeg ikke har sendt Deres Byster, Aarsagen er at jeg først har fulendt Her Tranes Byste i marmor, og nu vel sende den tillige med Grev Ranzow og Professor Baeden Byster til Danmark, saa de kunde gaa med samme Skib som Deres Byster gaar med. Deres Basrelief med Muserne er nu nesten færdig det gior meg unt at marmoret ikke er faldet saa godt ud som jeg ønskede der er en del Plætter dersom jeg var vis paa at finde et andet Stykke fri for Plætter saa velle jeg gerne giøre det om i gen. Derimod har jeg været meget lykkelig med marmor til Daaben. Johanneo og Christo er kommen uden ringeste Plæt, og jeg haaber at di andre Sider vel komme legeledes, jeg havde bestemt at modellere de tre Sider til Daaben paa Montenero – jeg kan ikke tenkke der paa uden med Taarene i Øynene. Gud ved naa jeg igen skal have den Glæde at see Dem hvorefter jeg længes saa usigelig. Jeg beder ærbødigt min Kompliment aflagt hos Deres naadige Gemallende, og anbefaler mig til Deres bevaagenhed og godhed, og haver jeg den Ære med al høiyagtelse at forblive

Deres hengivne og underdanest Tiener
B Thorvaldsen.

P. S. fra Comitionen har jeg endnu ikke faaet anvisning paa den forlände Summa. Marmoret til de 4 Ronde Basriliefe er ankommen her til.

HANS H. FUSSING.

PRÆSTESLÆGTEN BOYSEN (BOËTHIUS)

En kritisk Bemærkning.

CHRISTIAN BRUUN, som var Præst i N. Løgum og Løgumkloster fra 1620–1645, var gift med SARA, som almindeligvis betegnes som Datter af Præsten i Hellevad JØRGEN BOYSEN (Georg Boëthius), hvis Levetid angives

fra ca. 1590–1659. Nogle kronologiske Betragtninger vil dog vise, at det ikke kan være Tilfældet.

Christian Bruuns Søn og Eftermand var CHRISTOPHER BRUUN, som immatrikuleredes i Rostock i April 1632. Han har da været ca. 20 Aar og maa altsaa være født ca. 1612. Hvis han er den ældste af Præstens Børn og hvis hans Moder har været ca. 20 Aar ved Ægteskabets Indgaaelse, saa maa hun være født ca. 1590, altsaa paa samme Tid som Præsten i Hellevad JØRGEN BOYSEN, som hidtil er bleven betegnet som hendes Fader.

I Mollers Genealogi over Slægten Boysen (Boëthius) angives hun at være født 1584 i „Nübel“, fntl. Nibøl, hvor efter hans Opgivelser Faderen Laurentius Boëthius var bleven Præst samme Aar. Hendes Moder var MAGDALENA SELMER, Datter af Georg Selmer i Schmalstedt og hans Hustru Anna.

Jørgen og Sara Boysen var saaledes ikke Fader og Datter, men Broder og Søster, og hun var endda 6 Aar ældre end hendes fntl. Fader.

J. SMITH.

SPØRGSMÅL OG SVAR

SPØRGSMÅL

(Mulige Svar paa Spørgsmaal bedes indsendt til Redaktionen, der vil lade Svarene gaa videre til Forespørgerne og offentliggøre dem i Tidsskriftet).

I.

BLOM

Mon nogen af Tidsskriftets Læsere kan være mig behjælpelig med at komme til Klarhed over nedennævntes senere Skæbne? Det drejer sig om:

CATHRINE MARIE (BLOM), muligvis kaldt: Hansdatter eller Hansen. Født i Lunden og døbt i Havnbjerg Kirke (Als) 2/7 1766. Datter af Hjulmand HANS HANSEN BLOM og Hustru MAREN CHRISTENSDATTER i Havnbjerg Sogn, senere Skodborg.

Cathrine Marie levede ved Faderens Død i 1809, og er sandsynligvis blevet gift i et af de alsiske Sogne eller paa Skodborgegnen?

Da det er den eneste Person med ukendt Skæbne i første Generation af min fædrene Slægt, vil jeg være meget taknemmelig for Modtagelsen af eventuelle supplerende Oplysninger.

ERIK BLOM.

2.

ALMGREEN

Valdemar Thisted's Værk: Havfruen. Et Afsnit af min Grandonkels Livshistorie, redigeret af Kandidat G. Kessing. Udgivet etc. af Emanuel St. Hermidad. København, Schubothe 1846, er tilegnet Kand. H. F. Almgreen!

Undertegnede vilde med Tak modtage mulig Oplysning om, hvem denne Almgreen er. Thisted holdt – i alle Fald i sin tidligere Tid som Forfatter – saa meget af Navneskjul, at jeg kunde tænke mig, at ogsaa denne Almgreen var en fingeret Person. Dertil kommer ganske vist, at Bogen er skrevet *efter* en Udenlandsrejse, og i Bogen er Almgreen Forf.s Rejsefælle.

JOHANNES LOFT.

3.

STABELL – BERENDS – BERNDES

NICOLAUS STABELL, (1667–1726), blev iflg. Kaldsbogen for Sunds, i Bergens Stift, Sognepræst her 1691. Forinden havde han været Bibliothekar,

senere Kabinetspræst hos Geheimeraad Mathias Moth i København. Her blev han antagelig gift, forinden Oprejsen til Norge, med CATHRINE JOHANS-DATTER BERENDS, der havde været Kammerpige hos Geheimeraadens Søster: Sophie Amalie Moth (Grevinde af Samsø). Hvem var denne Cathrine Johansdatter Berends's Forældre?

Kan det tænkes, at hun har tilhørt Slægten BERNDES, fra Flensborg, der jo var indgiftet i Slægten Moth, idet Grevindens Farbroder JOHAN MOTH, Sognepræst til Mariekirken i Flensborg (d. 1642) var gift med SUSANNA, Datter af Hr. NICOLAUS GERHARDI af Hamborg (d. 1598) og DOROTHEA JOHANS-DATTER BERNDES, af Flensborg, Datter af JOHAN BERNDES, Præst i Broager 1554 (d. 1596) og saaledes Søster til JOHAN BERNDES, Præst i Rinkenæs (d. 1628), fra hvem omspurgte CATHRINE JOHANS-DATTER BERENDS, i saa Fald kunde tænkes at nedstamme. (Otto Fr. Arends: Geistligheden i Slesvig og Holsten. Johannes Reinholden: Annales Flensburgenses, 1558-1604. O. H. Møller: VIII. Hist. Nachr. v. d. Pastoribus bei S. Joh. K. in Flensburg, 1762. H. N. A. Jensen, Dr. phil: Kirchlichen Statistik des Herzogthums Schleswig).

Af en anden Slægt BERENT (BERNS-BERNDTZ), der havde nogen Forbindelse med Slægten Moth, var Christian IV.s Faktor i Hamborg: ALBERT BALZER BERNTS (BERNS) og Sønnen af samme Navn Dr. jur. A. B. B. til Wansbeck, de vare begge indgiftede i Slægten Marselis, Faderen med ELISABETH MARSELIS (d. 1643) en Søster til VILHELM MARSELIS (Gyldenkrone) til Vilhelmsborg, Sønnen med en Broderdatter af samme: ANNA MARGRETHA MARSELIS (d. 1737). - En Søn af Vilhelm Marselis (Gyldenkrone) Stiftamtmand CHRISTIAN GYLDENKRONE (1676-1746) blev gift 1699 med AMALIE MARGRETHE MOTH (168.-1755) en Datter af Geheimeraad Moth. Men da Navnet Johan ikke synes at forekomme i denne Slægt kan den formentlig lades ude af Betragtning. (Københavns Diplomatarium. V. S. 159. - II. S. 516 o. s. v. Danmarks Adelsaarbog. LII. (1935).

En hel Del Personer af Navnet Berends (Berents) nævnes i Personalhist. Tidssk. 7. I. som opholdende sig paa St. Thomas (1691-1733).

Personalhist. Tidssk. 8. I. 144 Københavnske Vielser nævner: HANS ANDERSEN, Styrmand, Trinitatis 2/9 1724. MAREN LISBETH HANS-DATTER BERENDS.

K. A. BILGRAV.

4.

BRÜNER

Ovvennævnte Pastor NICOLAUS STABELL og CATHRINE JOHANS-DATTER BERENDS havde 5 Sønner og 3 Døtre, af hvilke den yngste Søn NICOLAUS (1699-1761) blev udnævnt til Birkedommer i det Dronningborgske Rytterdistrikt 1730. Kommende hertil maa han have aflagt Besøg paa Vilhelmsborg, hvad enten det nu har været i Embeds Medfør, eller fordi Baronessen Amalie Margrethe Gyldenkrone, der var en Datter af Geheimeraad Moth, havde kendt begge hans Forældre. Her lærte han sin tilkommende Hustru:

CATARINA ELISABETH BRÜNER, der var i Baronessens Tjeneste, at kende, og med hvem han blev gift paa Vihelmsborg. Herom hedder det i et Gravskrift over Birkedommeren: „Og som hun var elsket og yndet af den salige Frue, tillod hun ikke allene deres Bryllup at staa paa Gaarden, men og selv anvendte de derpaa gaaende Omkostninger. Og blev altsaa deres Bryllups Høitid celebreret paa benævnte Vilhelmsborg den 11 January 1732 i mange høie Stands og Rangs-Personers Overværelse“.

Hvem var CATARINA ELISABETH BRÜNER's Forældre. De synes ikke at have været nærværende ved Brylluppet, muligt har de været døde, men det kan muligvis ogsaa tænkes, at de vare Udlændinge, da jeg ikke har kunnet finde Navnet herhjemme. Faderen har sikkert heddet HENRIK eller (JOHAN HENRIK), da 3 Sønner fik dette Navn, idet de to første, deriblandt den næstældste og den tredie ældste, der døde inden de blev 2 Aar gl., og da Navnet Henrik ikke forekommer før i Slægten.

Selve Navnene CATARINA og BRÜNER, kunde maaske lede Tanken hen paa Holland ligesaa det dobbelte Fornavn JOHAN HENRIK, idet Skikken med dobbelt Fornavn jo stammede fra Nederlandene, og paa den Tid netop begyndte at vinde Indpas her i Landet. Det synes mærkeligt, især i de Tider, at Baron og Baronessen paa Vilhelmsborg skulde have holdt en tjenende kvindelig Persons Bryllup paa selve Gaarden, ovenikøbet i „mange høie Stands og Rangspersoners Overværelse“, selv om hun var nok saa yndet og elsket af Fruen.

Det var maaske derfor ikke urimeligt at tænke sig, at CATARINA ELISABETH BRÜNER har været en fattig Slægtning af Marselis'erne i Amsterdam, der er kommet her til Landet som Kammerpige eller Selskabsdame hos Baronessen paa Vilhelmsborg.

Undertegnede vil være taknemmelig for Oplysninger om Catarina Elisabeth Brüners Slægt, samt for eventuelle Kommentarer til ovenstaaende.

K. A. BILGRAV.

5.

WILLUMSEN

JØRGEN WILLUMSEN, † 20/2 1767 i Sorø som justitsråd og overfører. Ifølge et bryllupsdikt, registrert i Personalhistorisk Tidsskrift 8. VI. 1927, s. 117, blev han ~ 6/5 1727 på Antvorskov slot med MAREN BRUUN, vel henne der fødtes 4/6 1706 i Dragstrup som datter av den derværende sognepræst PEDER JACOBSEN BRUNOW, 1677-1712, av den slekt Bruun som nevnes i Danske patriciske Slægter III.

1733 tegnet „Ridefogden hr. Willumsen“ sig for 4 rdl. i Sorøe-Fattiges Bog, og 1744 blev han eier av Trautners Gaard i Sorø“.

La Cour: Sorø Byes Historie, 1938, oplyser at „hans Hustru, hvis Navn vi ikke er stødt paa“ begravdes 11/10 1759 i JOHAN ADOLPH FOSS' begravelse.

Jørgen Willumsens bror, OLE eller OLUF, blev skovrider i Sorø amt 1731 og efterfulgte da sin stedfar JØRGEN PEDERSEN.

1654 og 1670 nevnes en Vilhelm eller Willum Willumsen som skovrider i Haderslev.

Kan der i denne ventetid meddeles noe om Jørgen Willumsens ascendens?

CATO KRAG-RØNNE.

6.

BRANDT – THORUP

HANNIBAL BRANDT var ifølge Frederik Poulsens optegnelser i Tranebjerg Museum * 1677 og † 25/5 1762 i Kongsted, Sjælland. September 1720 fik han bestalling av grev Chr. Danneskiold-Samsøe som skovrider på Samsø, og var da vistnok på Gisselfeld, hvortil han formentlig returnerte allerede høsten 1722.

Ifølge Kancelliets sportelregnskap 1720 får Hannibal Brandt og SOPHIE AMALIE THORUP vielsesbrev 14. juni s. a., men videre finnes ikke i Registre eller Tegnelser.

I Tranebjerg på Samsø døptes mellom 16/3 og 3/5 1721 deres sønn, CHRISTIAN FREDERIK, (* 20/4 s. a. og † 10/2 1797 som sogneprest til Maarslet, svigerfar til Lyngbypresten BONE FALCH RØNNE, † 1833, stifter av Dansk Missionselskab), 1/11 1722 døptes sønnen CLAUS og 1738 konfirmertes datteren MARIE, 15 år gammel.

11/7 1747 begravdes „Madame Brandt 57 Aar gl.“ i Skanderborg. Skiftet angir 2 sønner og 1 datter, men ikke deres navn. Til stede ved skiftet var hennes søster METTE SOFIE RAVN, enke efter NIELS RAVN i Skanderborg.

Kan der i denne tid, hvor adgangen til arkivaliene er vanskeliggjort, opplyses nærmere om Hannibal Brandt og hustru og om deres ascendens?

CATO KRAG-RØNNE.

7.

TODBERG — FOSS

JENS PEDERSEN TODBERG til Knudseje, død 11/2 1745, var gift med MARGRETE FOSS, født ca. 1640 død 1/2 1748 paa Knudseje. Hvem var deres Forældre?

GERDA KINDT.

8.

LIGE LINIE

I Tidsskriftets September Hæfte har Hr. Bibliotekar Albert Fabritius anstillet nogle Betragtninger over Udtrykket „i lige Linie“. – I Anledning af en eksisterende Fundats for et Familielegat, hvor dette Udtryk er benyttet, har Spøragsmaalet megen Interesse for mig, uden at jeg imidlertid har oppnaaet fuld Klarhed.

Det maa jo synes givet at „at nedstamme *i lige Linie* fra N. N.“ maa betyde noget andet end blot „at nedstamme fra N. N.“.

Indtil nu har jeg opfattet det første som ensbetydende med at nedstamme

1. Mand af Mand, eller
2. Kvinde af Mand, men derimod ikke
3. Mand eller Kvinde af Kvinde.

I Henhold til Paul Hennings: Slægtsforskning, Pag. 27, maa jeg mene, at de første 2 Nedstamminger omfatter de Personer, som i egentlig Forstand udgør *Slægten*, hvorimod Personer under 3. vel hører til *Efterslægten*, – som ogsaa omfatter Børn af Slægtens gifte Kvinder, hvilke Børn jo allerede fra Fødselen tilhører en anden, nemlig deres Faders Slægt, – men ikke den Slægt, det drejer sig om.

Hvorledes stiller Forholdet sig, i Parentes bemærket, for eventuelle Børn af *ugifte* Kvinder, hvilke Børn jo bærer *Slægtens* Navn?

Bibliotekar Fabritius nævner imidlertid, at man kan nedstamme i lige Linie, hvad enten denne Linie saa er kognatisk eller rent agnatisk (Agnatisk-kognatisk eller Kognatisk-agnatisk?). – Men hvad er i saa Tilfælde mellem blot at nedstamme fra, eller at nedstamme *i lige Linie* fra.

En nærmere Definition vilde sikkert interessere flere Medlemmer af Samfundet.

M. BOJESEN.

9.

HOLTENBORG — KRUSE

Undertecknad vore synnerligen tacksam få reda på hvilka föräldrarna voro till Fru INGEBORG KRISTOFFERSDOTTER HOLTENBORG, född KRUSE, som var mama till Hauptmannen på Dagö TRULS JÖNSSON HOLTENBORG och uppgives född i Göteborg. Fru Holtenborg var född i slutet av 1500-talet eller i början av 1600-tallet. Hon skall ha varit dotter till „förnämliga föräldrar“. En dotter MARGARETHA, född omkring 1641 och död omkring 1667, blev gift med borgmästaren PETER BERTILSSON RUUTH i Finland, född 1599, död 1682. I ett danskt genealogiskt verk vill jag minnas, at jag å en ätt Kruse sett uppförda flera medlemmar med förnamnet Kristoffer.

Hans Hiort.

SVAR

„LIGE LINIE“

(Spørgsmaal Nr. 8 i nærværende Hæfte).

Til ovenstaaende vil jeg gerne knytte følgende Bemærkninger, idet jeg forudskikker, at de her fremsatte Udtalelser naturligvis ikke tør betragtes som autoritære. En virkelig, dvs. juridisk Fortolkning af Spørgsmaalet vil kun kunne skaffes ved, at en Konflikt indbringes til retslig Afgørelse, idet Sager af denne Art, saavidt det kan ses, aldrig tidligere har været forelagt Domstolene.

I den nye Udgave af „Slægtsforskning“ (Fabritius og Hatt, 1943, S. 38 f.) har jeg bragt et Afsnit om Slægtskabet og dets Beregning, hvori jeg har defineret Begrebet Slægtskab – i juridisk og biologisk Forstand – som bestaaende

1. mellem to eller flere Personer, af hvilke den ene nedstammer fra den anden. Eks.: Fader og Søn. Juridisk Betegnelse: Slægtskab i rette (= lige) Linie.
2. mellem Personer, der alle har en fælles Stamfader. Eks.: Søster-Broder, eller Fætter-Kusine. Juridisk Betegnelse: Slægtskab i Sidelinien.

Denne Definition har jeg, som det fremgaar af Henviisning det paa-gældende Sted, overtaget fra H. Munch-Petersen: Den borgerlige Ret (11. Udg., 1940, S. 37 f.), og Definitionen maa saaledes betragtes som uomtvistelig.

Det i Dr. Jean Ankers Disputats forekommende Udtryk, at O. F. Müller ikke efterlod „direkte Efterslægt“ foranledigede, at jeg i min Opposition kom ind paa det ikke ualmindeligt forekommende Udtryk: „Han stammer i lige Linie fra den eller den“ og paaviste, at der her forelaa en Sammenblanding af Begreberne, idet Udtrykket Slægtskab eller – at være beslægtet med – i lige Linie saa at sige har smittet af paa det andet Udtryk at stamme fra, hvorhos jeg med Støtte i den juridiske Formulering hævdede, at man kun kan nedstamme i lige Linie.

Som det vil ses heraf, er jeg i højeste Grad opmærksom paa, at Udtrykket at nedstamme i lige Linie forekommer; den store danske Ordbog har imidlertid under „Linje“ kun den juridisk rigtige Anvendelse af Udtrykket og under „lige“ kun ét Citat, som kan bruges i denne Forbindelse, nemlig „Den unge Kong Hagen nedstammede i lige mandlig Linie fra Kong Sverre“ (Mallings Store og gode Handlinger, 1777, S. 69), men her har rigtignok Tilføjelsen af Ordet „mandlig“ gjort Forstaaelsen utvivlsom. Vil man holde sig til det rent formelle, juridiske, Begreb, maa man altsaa regne med, at Adgangen til det paagældende Legat staar aaben for enhver Descendent, men jeg tør ikke benægte Muligheden af, at Forfatteren af den paagældende Fundats ved at benytte Udtrykket lige Linie har tænkt at indskrænke Adgangen til Legatet til den agnatiske Descendens alene.

Spørgsmaalet kan imidlertid ikke løses generelt, men maa afgøres udfra den Praksis, der er fulgt ved det paagældende Legats Uddeling. Det drejer sig her om et Fortolkningsspørgsmaal, som burde afgøres derved, at Legatbestyrelsen under Henviisning til Udtrykket lige Linie nægtede at give Legatet til en med Testator kognatisk beslægtet Ansøger, og denne saa søgte en Domsafgørelse.

Spørgsmaalet om illegitime Børns Ret til, naar de bærer Navnet, at faa Andel i det paagældende Legat, anser jeg mig ikke for kompetent til at komme ind paa, men skal dog bemærke, at jeg maa formode, at illegitime Børn vil have Ret til det Legat, som i Almindelighed er forbeholdt Testators Descendenter, forudsat naturligvis at ikke ægte Fødsel er udtrykkelig krævet.

ALBERT FABRITIUS.

SODE

(Spørgsmaal Nr. 1 i 11. IV. 259).

MICHEL JENSEN SODE, som 1666 blev Præst i Glemminge-Tosterup i Skaane, er næppe fra Jylland. Han blev Student fra Lund Skole og immatrikuleret ved Københavns Universitet 16/5 1653 under Navnet „MICHAEL JOANNIS BORRINGIUS“. Efter Matriklen skulde han altsaa være fra Bornholm, og uden al Tvivl er han ældste Søn af Præsten i Hasle-Rutsker JENS HANSEN SODE, der maa være blevet gift ca. 1632 med Formanden MICHEL OLUFSENS Enke, hvis Navn ikke kendes (jfr. S. Cawallin: „Lunds Stifts Herdaminne“ IV/101 og Jul. Bidstrup: „Stamtavle over de bornholmske Familier Müller, Madvig og Sode“ S. 15). Michel Jensen Sode er saaledes efter Datidens Skik opkaldt efter sin Moders første Mand og maa være født ca. 1633, hvilket passer godt med Immatrikulationsaaret.

H. FRIIS-PETERSEN.

Till svar på frågan i Personalhist. Tidsskrift 1943: 259 angående MICHAEL JENSEN SODES föräldrar får jag meddela följande.

Michael Sode var icke född i Jylland utan säkerligen på Bornholm. När nämligen Fabricius i Skaanes Övergang II:133 meddelar, att Jörgen Krabbe 1666 mot biskop Winstrups önskan genomdrivit kallelse till Glemminge (icke Hemminge!) och Tosterups församlingar av en präst „som var född i Jylland men havde tjent hans Svigermoder i mange Aar“ och då därav drages den slutsatsen att Michael Sode, som 1666 blev kyrkoherde i nämnda församlingar, varit från Jylland, beror detta på en rad missförstånd. Jörgen Krabbe skriver 1666 28/3 och förklarar sig önska till präst „en studiosus wed naffn OFFVE CHRISTENSSON, som ehr född udi Fyen (!) men udi mange Aar her udi Landet haffuer opholdet sig hos min fru suermoder“. Häremot protesterar s. å. 17/4 Winstrup med den motivering att O. C. är utlänning och försummat att begära biskopens venia concionandi. Det blev heller icke O. C. som utnämndes till kyrkoherde i Glemminge och Tosterup utan en helt ny kandidat MICHAEL JANI SODE, vilken enligt ordinationsboken 1666 8/8 prästvigdes till G. & T.

Denne Michael Sode benämnes i skrivelser s. å. 18/8 och 1668 23/2 Her MICHELL BORNHOLM och är tydligen identisk med den som student vid Köbenhavns universitet 1663 16/5 inskrivne, från Lunds skola dimitterade MICHAEL JOANNIS BORRINGIUS. Då han sålunda direkt såges vara bornholmare, då vidare det stora flertalet vid denna tid prästvigda synas vara prästsöner samt namn och år väl passa in, synes sannolikheten tyda på att han varit son av sogneprästen i Hasle & Rutsker JENS HANSEN SODE, trots att han icke är känd varken av Bidstrup eller J. A. Jörgensen (Series pastorum paa Bornholm, 1907).

Bidstrup meddelar om Bornholmsprästen Jens Hansen Sode att han „skal have vaeret fra Skaane“ men anger icke någon källa som stöd för denna uppgift. Att så emellertid verkligen torde ha varit fallet synes framgå dels av att han i Köbenhavns universitetsmatrikel 1629 13/4 (JANUS JOHANNIS ALANUS SODE) är antecknad som dimitterad från Landskrona skola, dels av att det säregna namnet Sode bars av en skånsk präst, nämnd tidigast 1584, senast i länsräkenskaperna 1614/15, möjligen ännu senare i Visitatsbogen (jfr. Carlquist, Lunds stifts herdaminne, Ser. I: 73). Det var sogneprästen i Stödhave (numera Stehag) i Onsjö härad Jens Jakobsen Sode, vilken i hyllningsakterna 1584 skriver sig dels JENS JPSS, dels JENS SODE, i hyllningsakter 1610 JENS JPSS, i räkenskaper 1611-14 förekommer som H. JENS IBSSÖN samt i Visitatsbogen (med en hand som skriver före 1619) kallas H. JENS och då betecknas som slö (fatuus) och försumlig.

Även Stehagsprästen har blivit alldeles felaktigt uppfattad. Cavallin uppger nämligen i sitt herdaminne (III: 166) angående Stehags äldsta präster, att „SODIUS JACOBÆUS var enligt en gammal inskrift pastor härstädes 1582“, och anger som dennes efterföljare „JENS IPSEN eller SODE, pastor härstädes 1584 och ännu 1610 samt troligen ännu några år senare“. Den inskrift Cavallin åberopar återfinnes i 1768 års prästrelation från Stehag och lyder: „På en bondbänk i Stehags kyrka inskr. Anno Do:ni 1582. Pastor ecclesiae tum temporis erat SODINUS JACOBÿ“. Det lider intet tvivel, att Cavallin här gjort 2 personer av 1 och förbisett, att inskriften tydligen gäller samme man, som är känd från hyllningarna, räkenskaper och Visitatsbogen. SODINUS JACOBÿ 1582, JENS SODE 1584, JENS JPSS 1584 och JENS IBSSÖN 1611-14 är givetvis samme man.

Huruvida nu och i så fall på vad sätt Stehagsprästen JENS JAKOBSEN SODE varit befryndad med Bornholmsprästen JENS HANSEN SODE har icke kunnat fastställas, men att ett samband förefinnes torde vara sannolikt. Dels kan hänvisas till deras gemensamma, visserligen ytterst vanliga förnamn och till att namnet Jakob återfinnes bland Bornholmsprästens söner, dels ha som visats båda skrivit sig med det underliga namnet SODE. Enligt tidens namntagningsbruk borde detta namn ha samband med vederbörandes hemort, men det har icke lyckats påvisa något annat dylikt danskt ortnamn än namnet på den sönderjydska byn Sode, Haderslev Amt, vilket ju knappast synes här kunna komma i fråga. Vad angår beteckningen ALANUS som Bornholmsprästen använder vid sin immatrikulering i Köbenhavn, står det utan tvivel i samband med att läsårets rektor var den bekante professorn i grekiska Hans Jensen Alanus (stammande från byn Ala i Halland). Icke mindre än 3 studenter, därav 1 från Slagelse och utom Janus Johannis Sode ytterligare 1 från Landskrona skola, använda under detta rektorsår den annars icke förekommande beteckningen Alanus, och man lär ju näppeligen kunna förmoda, att från den lilla obetydliga byn Ala plötsligt utgått så många till synes icke alls med varandra befryndade studiebegävningar. Men varifrån

har då namnet Sode hämtats? Är det männe ett släktnamn, vars tillkomst ligger längre tillbaka i tiden än 1600-talets vanligen på ortnamn återgående släktnamn? Ett vittnesbrev från Bara härad i Skåne, dat. 1529 (Falkman, Förteckning öfver handlingar om Skåne, Halland och Blekinge i Danska Geheimearchivet, Saml. 2: nr. 2242), är utfärdad av tingshöraren JENS SODÆ! Det vore av stort intresse, om någon kunde skänka något bidrag till denna frågas lösning.

Att ett släktsamband råder mellan Stehagsprästen och Bornholmsprästen synes emellertid sannolikt men vilket kan f. n. icke avgöras. Man skulle i varje fall kunna fastslå, att åtminstone inga kronologiska skäl hindra att den förstnämnde varit den sistnämndes farfar. Bornholmsprästen bör ha varit född omkring år 1610, Stehagsprästen varit välbeställd sognepräst och antagligen då också gift redan före eller omkring 1580. Supponerar man att Stehagsprästen Jens Jakobsen Sode haft en omkring 1580 född son Hans, borde denne omkring 1610 kunnat få en son. GUNNAR CARLQUIST.

BRORSON

(Spørgsmaal Nr. 3 i 11. IV. 259).

Borger i Horsens HANS PEDERSEN og Hustru MAREN JENS DATTER havde 3 Børn, nemlig: 1. BODIL HANS DATTER, død 1685, gift 26/10 1651 med JOHAN ANDERSEN, født ca. 1622 i Flensborg, død 13/4 1674, Raadmand og Handelsmand i Horsens; 2. PEDER HANSEN HOVENBECH, Ejer af Hanstedgaard; 3. En Datter, som var gift med LAURIDS BRODERSEN paa Dybvad (Thorkil Baumgarten: „Det gamle Horsens“ Side 147).

Laurits Brorsen, kgl. Landkommissarius i Jylland, flygtede 1659 for Svenskerne til Aasum Præstegaard i Skaane (Gjessing: „Jubellærere“ II/1, 272). Han var Ejer af Dybvad 1673–1681 og døde 1681 i Gosmer. 1681–1693 ejedes Dybvad af hans Enke, og 1693–1694 ejedes den af Svigersønnen, Præsten i Hundslund OLE CHRISTENSEN FRIIS, i Forening med Datteren MAGDALENE SIBYLLE BRORSON (Chr. Heilskov: „Større Gaarde i Aarhus Amt“ paa Statsbiblioteket i Aarhus—Viborg Landstings Skøde- og Panteprotokol Nr. 26 Fol. 8, Nr. 27 Fol. 366b og Nr. 28 Fol. 202). Lauritz Broersen til Dybvad, fhv. Kirkevæрге for Gosmer Kirke, fik 24/9 1673 kgl. Stadfæstelse paa Brev af 18/7 1672 om et Begravelsessted i Gosmer Kirke (Personalh. Tidsskr. 6 V. 156. 7 V. 180

Følgende maa alle formodes at være Børn af Laurits Brorsen:

1. JOCHUM LAURITSEN BRORSEN eller BRODERSEN, født 9/5 1659 i Aasum Præstegaard i Skaane, død 1/3 1719, Student Viborg 1676, Præst i Randlev, gift 10/10 1682 med ANNICHE ANCHERS DATTER, født 10/10 1657 i Kolding, død 24/8 1708 (Wibergs Præstehistorie – Jydske Samlinger 4. R. 2/275 – Gjessings Jubellærere II, 1/272).

2. ØLLEGAARD LAURITSDATTER BRORSON, gift ifl. kgl. Bev. af 18/8 1677 med UDE PEDERSEN COLDING, født 1656 i Kolding, død 11/7 1707, Student Sorø 1674, Præst i Gosmer-Halling (Wibergs Præstehistorie og Suppl. – Erh. Qvistgaard: „Præstehustruer“ – Personalh. Tidsskr. 6 VI. 295). Dis ses Søn og Svigerdatter er Faddere 1719, 1721 og 1722 paa Alrø til Børn af Præsten LAURIDS OLUFSEN FRIIS, der var Søn af Præsten OLE CHRISTENSEN FRIIS i Hundslund og ANNE CATHRINE LAURITSDATTER BRORSON.
3. MAGDALENE SIBYLLE BRORSON, er Fadder 1722 paa Alrø til en Søn af Præsten LAURIDS OLUFSEN FRIIS; gift med IVER JOHAN PEDERSEN BREDAL, født ca. 1666, død 1692, Student priv. 1686, Præst i Dover-Venge, gift 1. G. med KAREN NIELSDATTER (Wiberg – Qvistgaard).
4. ANNA CATHRINE LAURITSDATTER BRORSON, gift 1. G. med Ole Christensen Friis, født ca. 1648, begr. 22/9 1698, Student Aarhus 1666, Præst i Hundslund 1678; gift 2. G. 17/11 1699 i Hundslund med PEDER (ikke JENS) HANSEN MOURITSEN, født 1672 i Kolding, død 23/1 1737, Student Kolding 1693, Præst i Hundslund. Ifl. Kolding Skifteprotokol 11/12 1713 Side 182 var han Broder til Købmand HANS HANSEN BRUUN i Kolding. „Madam Mouritsen fra Hundslund“ er Fadder paa Alrø 1719 og 1721 til Børn af Præsten Laurids Olufsen Friis, men da Ole Christensen Friis's Søn Laurids er født ca. 1682, og Peder Hansen Mouritsens Datter Anne Kirstine, som blev gift med Eftermanden, er født 1718, synes efter disse Aarstal at dømme den nævnte „Madam Mouritsen“ ikke at kunne være identisk med Anna Cathrine Lauritsdatter Brorson. Sidstnævntes Død er forgæves eftersøgt, i Hundslund Kirkebog. (Wiberg – Qvistgaard).
5. ANNA CATHRINE BRORSON, født 1673, begr. 12/3 1733, gift med JACOB NIELSEN STEENSTRUP, født 11/2 1683, død 18/4 1760, Student Viborg 1702, Præst i Torrild-Vedslet; han er Fadder paa Alrø 1719, 1721 og 1722 til Børn af Præsten Laurids Olufsen Friis (Wiberg – Qvistgaard).
6. ANNA KIRSTINE BRORSON, gift med JOHAN SØRENSEN BERING, født 20/7 1690, død 4/9 1764, Student Viborg 1709, Præst i Romdrup-Klarup (Wiberg).
7. ANNA MARIA BRORSON, død 11/11 1740 i Horsens, gift med JENS NIELSEN HJERSING, født 1/12 1675, død 22/4 1722, Student Aarhus 1695, Præst i Ørting-Falling, gift 1. G. med ANNA DINESDATTER WIRTZ; han er Fadder 1719 paa Alrø til en Søn af Præsten Laurids Olufsen Friis; gift 2. G. med JENS MADSEN BERGENHAMMER, født 14/6 1691, død 1737, Student Aarhus 1706, Præst i Ørting-Falling, gift 1. G. med MAREN JENS DATTER HJERSING (Wiberg – Qvistgaard).
8. LAURIDS BRODERSON, er Fadder paa Alrø 1722 til en Søn af Præsten Laurids Olufsen Friis.

H. FRIIS-PETERSEN.

TIL MEDLEMMERNE

Af H. R. Hiort-Lorenzen: Slægten Lorenzen fra Rinkenæs, 3. Udgave ved mag. art. Albert Fabritius og cand. jur. Gotschalk har Hr. Gotschalk vist Samfundet den Elskværdighed at stille 25 Eksp. til Raadighed for Samfundets Medlemmer for en Pris af 10 Kr. pr. Eksp. Bogladeprisen er 20 Kr. Eventuelle Bestillinger sendes til Hr. cand. jur. Gotschalk, Esbønderup pr. Esum.

REGNSKAB FOR AARET 1943

	Kr. Ø.		Kr. Ø.
Saldo overført fra Regnskabsaaret 1942	1,614.70	Honorar for Bidrag til 1.—4. Hefte	1,188.00
Bidrag fra den danske Stat	600.00	Trykning	3,462.51
” ” Carlsen-Langes Stiftelse	500.00	Tryksager m. m.	47.30
” ” Julius Skrikes Stiftelse	200.00	Porto	85.67
” ” Alfred Good's personalhistoriske Fond	200.00	Kontingent til Dansk-Historisk Forening	10.00
Indvundne Renter	190.23	Kommission til Forlaget	509.70
Medlemskontingent	3,636.00	Saldo overføres til næste Aar	1,812.25
Salg af ældre Aarange af Tidsskriftet og Publikationer	170.50		
Annøner	4.00		
	7,115.43		7,115.43

Samfundet ejer 31. December 1943 foruden Kassebeholdningen Kr. 1,812.25, som indestaar i Københavns Handelsbank:

Kr. 1,000 4⁰/₁₀₀ Jydske Landkreditforenings Obligationer, testamenterarisk Gave fra Hds. Majestæt Enkedronningen.

” 500 4¹/₂⁰/₁₀₀ Vest- og sønderjydske Kreditforenings Oblig.

” 200 4¹/₂⁰/₁₀₀ Fyens Kreditforenings Oblig.

” 2,500 4⁰/₁₀₀ Østfjernes Kreditforenings Oblig.

Kr. 4,200 er Firtusindtothundrede Kroner

Kr. 1,812.25, som indestaar i Københavns Handelsbank:

Desuden ejer Samfundet:

Kr. 2,700.00 4¹/₂⁰/₁₀₀ Husjer Kredittasse Obligationer.

” 2,700.00 4¹/₂⁰/₁₀₀ Københavns Kreditforenings Obligationer,

” 98.58 kontant,

Kr. 5,498.58 er Femtusindfrehundredenitio Kroner 58 Øre,

indestaaende i Overformynderiet iflg. testamenterarisk Gave fra Overretssagfører Paul Hennings Enke, Fru Lina Hennings, født Limpert. Kapitalen udleveres først ved en Rentenynders Død.

O. H. Clementsen.

Overstaaende Regnskab har vi gennemgaaet og sammenholdt med vi befundet at være tilstede. Obligationerne lyder paa Samfundets Navn.

L. Bie,
Kontorchef.

Stefan Hetsch,
Overretssagfører.

København, den 17. Februar 1944

Række 2.	Bind II (1887).		
	Hefte 1	53	Ekspl.
	- 2	61	-
	- 3	56	-
	- 4	57	-
	Bind III (1888)		
	udsolgt.		
	Bind IV (1889)		
	Hefte 1	2	Ekspl.
	- 2	5	-
	- 3	8	-
	- 4		udsolgt.
	Bind V (1890)		
	Hefte 1	8	Ekspl.
	- 2	8	-
	- 3	7	-
	- 4	5	-
	Bind VI (1891)		
	Hefte 1	34	Ekspl.
	- 2	34	-
	- 3	32	-
	- 4	31	-
Række 3.	Bind I-V (1892-96).		udsolgt.
	Bind VI (1897)		
	Hefte 1		udsolgt.
	- 2		-
	- 3		-
	- 3	2	Ekspl.
Række 4.	Bind I-IV (1898-1901).		udsolgt.
	Bind V (1902)		
	Hefte 1		udsolgt.
	- 2		-
	- 3		-
	Tillægs -	14	Ekspl.
	Bind VI (1903)		
	- 1	1	Ekspl.
	- 2	5	-
	- 3		udsolgt.
Række 5.	Bind I (1904)		
	Hefte 1		udsolgt.
	- 2		-
	- 3	4	Ekspl.
	Bind II (1905)		
	Hefte 1	149	Ekspl.
	- 2		udsolgt.
	- 3		-
	Bind III (1906)		
	Hefte 1	8	Ekspl.
	- 2	21	-
	- 3	26	-
	Bind IV (1907)		
	Hefte 1	25	Ekspl.
	- 2	10	-
	- 3	20	-
	Bind V (1908)		
	Hefte 1	10	Ekspl.
	- 2	23	-
	- 3	35	-

Række 5.	Bind VI (1909)		
	Hefte 1	3	Ekspl.
	- 2	31	-
	- 3	34	-
Række 6.	Bind I (1910)		
	Hefte 1	11	Ekspl.
	- 2	25	-
	- 3	24	-
	Bind II (1911)		
	Hefte 1	20	Ekspl.
	- 2	4	-
	- 3	13	-
	Bind III-IV (1912-13).		udsolgt.
	Bind V (1914).		
	Hefte 1		udsolgt.
	- 2	3	Ekspl.
	- 3		udsolgt.
	Bind VI (1915)		
	Hefte 1		udsolgt.
	- 2		-
	- 3	3	Ekspl.
Række 7.	Bind I (1916).		
	Hefte 1	12	Ekspl.
	- 2		udsolgt.
	- 3	3	Ekspl.
	- 4	5	-
	Bind II-VI (1917-21).		udsolgt.
Række 8.	Bind I (1922).		udsolgt.
	Bind II (1923).		
	Hefte 1-2		udsolgt.
	- 3	6	Ekspl.
	- 4	3	-
	Bind III (1924)		
	Hefte 1-2	20	Ekspl.
	- 3-4	14	-
	Bind IV (1925).		
	Hefte 1	26	Ekspl.
	- 2	31	-
	- 3	33	-
	- 4	33	-
	Bind V. (1926).		
	Hefte 1	20	Ekspl.
	- 2	27	-
	- 3	28	-
	- 4	25	-
	Bind VI (1927).		
	Hefte 1	46	Ekspl.
	- 2		udsolgt.
	- 3-4	11	Ekspl.
Række 9.	Bind I (1928).		
	Hefte 1	36	Ekspl.
	- 2	31	-
	- 3	34	-
	- 4	49	-
	Bind II-III (1929-30).		udsolgt.

Af de endnu paa Lager værende Aargange kan Medlemmer erhverve enkelte Aargange før 1931 for en Pris af 2 Kr. pr. Aargang; enkelte Hæfter sælges for 50 Øre pr. Stk. Ved Køb af et enkelt Sæt af de paa Lager værende Aargange leveres disse for en Pris af 15 Kr. — For Ikke-Medlemmer er Prisen hhv. 3 Kr. og 20 Kr. — Aargangene fra 1931 koster 15 Kr. pr. Aargang. Enkelte Hæfter sælges ikke. — Bestillinger indsendes til Samfundets Sekretær, Museumsinspektør *H. Hjorth-Nielsen*, Kochsvej 17, København V.

Indholdsfortegnelse til de første 50 Aargange er udsolgt.

Abonnement paa Personalhistorisk Tidsskrift kan kun erholdes, naar Medlemsrettigheder i Samfundet erhverves. Henvendelse herom sker direkte til Samfundets Sekretær, Museumsinspektør *H. Hjorth-Nielsen*, Kochsvej 17, København V. Foreninger og Biblioteker har Adgang til at blive Medlemmer af Samfundet.

DR. K. CARØE:

DEN DANSKE LÆGESTAND I—V.

- I. Doktorer og Licentiat 1479—1788.
- II. Kirurger 1738—1785.
- III. Den danske Lægestand 1786—1838.
- IV. Den danske Lægestand.
Supplementsbind til 7. Udg. (Læger, der har taget Eksamen efter 30. Januar 1838 og er døde inden 1. Januar 1901). Udsolgt.
- V. Supplementsbind til I—V.
I—V Kr. 8,—. Enkelte Bind Kr. 2,—.

HENRY BRUUN:

DANMARKS AMTSFORVALTERE 1660—1848

Kr. 3,25.

FRITZ JURGENSEN WEST:

DE KONGELIGE AMTMÆND I HERTUGDØMMET

SLESVIG 1660—1864

Udsolgt.

INDHOLDSFORTEGNELSE
TIL PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT
FØRSTE 50 BIND

Udsolgt.

samt

FORTEGNELSE OVER
LITTERÆRE ARBEJDER AF LOUIS BOBÉ

Udarbejdet af ØJVIND ANDREASEN, cand. mag.

Kr. 2,—.

Henvendelse sker til Samfundets Sekretær, Museumsinspektør *H. Hjorth-Nielsen*, Kochsvej 17, København V.